

Forum för levande historia

**Kartläggning av undersökningar om rasism och
homo-, bi- och transfobi**

2020–2021

***Kartläggning av undersökningar
om rasism och homo-, bi- och transfobi
(2020)***

Uppdragsgivare

Forum för levande historia

Emerga Institute AB

Projektledare

Sara Abiri

Tel: 076-21 36 444

E-post: sara.abiri@emergase.se

Om Emerga

Emerga stöttar offentlig sektor och företag att arbeta med mänskliga rättigheter i praktiken. Med utbildning, utvärdering och processtöd vill vi bidra till ett samhälle där mänskliga rättigheter tas på allvar.

Emerga Institute AB

Vasaplatsen 1

411 26 Göteborg

Sverige

www.emergase.se

Innehåll

Bakgrund	4
Urval och avgränsningar	4
Metod	4
Terminologi	5
Kartläggningens innehåll	5
Sammanfattningar	9
Temaområde: Levnadssituation – Effekter av rasism och HBTQI-fobi	9
Temaområde: Jämlikhet	17
Temaområde: Nationella minoriteter	18
Temaområde: Officiella politiska positioner	25
Temaområde: HBTQI	26
Temaområde: HBTQ – Migration	36
Temaområde: Högerextremism	40

Bakgrund

Sedan 2017 följer Forum för levande historia upp den nationella planen mot rasism. Forum för levande historia lämnar i mitten av april årligen en rapport till Regeringskansliet. Rapporten består av redovisning av verksamhetens arbete, samt sammanfattningar av myndigheters arbete mot rasism och/eller homo-bi och transfobi. Sedan uppdragets start har Forum för levande historia även vidtagit olika kartläggningsinsatser kopplade till statens arbete mot rasism, homo-, bi- och transfobi. Inför 2021 års redovisning testar myndigheten ett nytt arbetssätt, där en översikt av rapporter som tagits fram av statliga myndigheter och civilsamhällesorganisationer på temat rasism och/eller homo-, bi- och transfobi under 2020 sammanfattas. Detta för att ge en bild av vilken kunskap som utvecklats under året – vilket kan utgöra underlag för framtida åtgärder, både för Forum för levande historia, andra aktörer och beslutsfattare.

Detta är den första kartläggningen av rapporter som tagits fram av statliga myndigheter och civilsamhällesorganisationer som berör rasism och/eller homo-bi-och transfobi under 2020. Uppdraget är utfört av Emerga Institute under tidsperioden december 2020 – februari 2021.

Urval och avgränsningar

I offertförfrågan specificerades att Forum för levande historia skulle förse leverantören med ett underlag att utgå ifrån. Forum för levande historia hade sammanställt listan med underlag från sin egen omvärldsbevakning, samt i dialog med det statliga myndighetsnätverket mot rasism, likande former av fientlighet och hatbrott och myndighetens referensgrupp med civilsamhällesorganisationer för arbetet mot rasism, homo-, bi- och transfobi. Det färdiga underlaget omfattade totalt 43 rapporter delades med Emerga i december. Efter att Emerga närmare granskat underlaget föreslogs att totalt sju rapporter skulle tas bort från underlaget. Anledningarna till att exkludera rapporterna skiljde sig åt för respektive rapport, men byggde i stort på att de inte ansågs tillräckligt relevanta i sin form eller tematik, eller inte berörde situationen i den svenska kontexten i tillräckligt stor utsträckning. Efter samtal med Forum för levande historia godkändes avgränsningen och det slutliga antalet rapporter som inkluderas i kartläggningen är således 38 rapporter. Av dessa fokuserar ungefär hälften på rasism och hälften på hbtq-frågor.

Metod

Emerga inledde arbetet med en överskådlig läsning av rapporterna, varefter en tematisk uppdelning efter innehåll gjordes. Den tematiska uppdelningen är inte helt vattentät, då flera av rapporterna berör fler än ett område, men den ger ändå en överskådlig bild av hur olika rapporter berör liknande teman. De teman som valdes var Levnadssituation – effekter av rasism och HBTQI-fobi, Jämlikhet, Nationella minoriteter, Högerextremism, Officiella politiska positioner, HBTQI samt HBTQI – migration.

För att säkerställa kvaliteten i sammanfattningarna tillsattes därefter en läsgrupp på Emerga där flera medarbetare varit engagerade i arbetet med närläsning och analys av rapporterna. Under läsningen har dessutom sökningar på nyckelord använts, och rapporternas inledning, slutsatser och sammanfattande delar har studerats extra noggrant. Nyckelorden som användes var hbtq, rasism, etnicitet, trans, levnadsvillkor, diskriminering, hat och hot. Rapporternas innehåll diskuterades och sammanfattades av läsgruppen. Projektledaren skrev därefter en enhetlig sammanställning av underlaget. En del rapporter har fått mer utrymme än andra, vilket antingen har berott på att rapportens resultat krävt mer förklaring eller att rapporten varit mer omfattande än andra.

Kartläggningen presenterar sammanfattningar av samtliga 38 rapporter som ingick i underlaget. Dessa är således uppdelade utifrån den tematisering som gjordes i uppdragets början. Varje sammanfattning ger en kort beskrivning av rapportens syfte, vilka metoder som använts, resultat samt eventuella förslag på åtgärder.

Terminologi

I de rapporter som berör HBTQI-frågor har olika definitioner använts, en del har använt begreppet HBTQ, och andra använder HBTQI¹. Olika aktörer väljer också att skriva med begreppet med stora bokstäver (HBTQI) medan andra skriver med små bokstäver (hbtqi). Emerga använder i sammanfattningen den definition som respektive rapport använder.

Kartläggningens innehåll

Samtliga rapporter som behandlas i denna text presenteras i tabellen nedan med titel, avsändare samt tematiskt område. Alla rapporterna publicerades 2020.

Titel	Avsändare	Tematiskt område
<i>Offentliga tjänstemäns bemötande av minoritetsklienter</i>	Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU	Levnadssituation – Effekter av rasism och HBTQI-fobi
<i>Självrapporterad utsatthet för hatbrott</i>	Brottsförebyggande rådet, Brå	Levnadssituation – Effekter av rasism och HBTQI-fobi
<i>Ett jämlikt arbetsliv – Hudfärgens betydelse på arbetsmarknaden</i>	Länsstyrelsen Stockholm	Levnadssituation – Effekter av rasism och HBTQI-fobi
<i>Kunskapsöversikt över boendesegregation</i>	Rambøll Management på uppdrag av Delegationen mot segregation (Delmos)	Levnadssituation – Effekter av rasism och HBTQI-fobi

¹ HBTQI är ett paraplybegrepp för homosexuella, bisexuella, transpersoner, personer med queera uttryck och identiteter och intersexpersoner

<i>Faktalabbet Rasism 2020</i>	Stiftelsen Expo	Levnadssituation – Effekter av rasism och HBTQI-fobi
<i>Friendsrapporten 2020</i>	Stiftelsen Friends	Levnadssituation – Effekter av rasism och HBTQI-fobi
<i>Vilja, förstå och kunna - En analys av kommuners riktlinjer och rutiner avseende trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier</i>	Diskrimineringsombudsmannen, DO	Levnadssituation – Effekter av rasism och HBTQI-fobi
<i>Tio år med Diskrimineringsombudsmannen – En rapport om nedmontering av diskrimineringsskyddet</i>	Arena Idé	Levnadssituation – Effekter av rasism och HBTQI-fobi
<i>Skoluppropet mot afrofoxi</i>	Forum för föräldrar till afrosvenska barn	Levnadssituation – Effekter av rasism och HBTQI-fobi
<i>En gemensam angelägenhet – Betänkande av Jämlikhetskommissionen (SOU 2020:46)</i>	Finansdepartementet	Jämlikhet
<i>Högre växel i minoritetspolitiken – Stärkt samordning och uppföljning (SOU 2020:27)</i>	Kulturdepartementet	Nationella minoriteter
<i>Nationella minoriteter och minoritetsspråk – Minoritetspolitikens utveckling 2019</i>	Länsstyrelsen Stockholm	Nationella minoriteter
<i>Romsk inkludering – Årsrapport 2019</i>	Länsstyrelsen Stockholm	Nationella minoriteter
<i>De nationella minoriteterna och biblioteken: Judar, romer, sverigefinnar, tornedalingar och urfolket samer. Lagar, konventioner och minoritetspolitik.</i>	Kungliga biblioteket	Nationella minoriteter
<i>Roma and travellers in six countries</i>	Fundamental Rights Agency, FRA	Nationella minoriteter
<i>Antisemitism – Overview of antisemitic incidents recorded in the European Union. 2009–2019</i>	Fundamental Rights Agency, FRA	Nationella minoriteter
<i>Rasism och hatbrott mot unga renskötare i Sverige</i>	Svenska samernas riksförbund, SSR	Nationella minoriteter
<i>Response from the Swedish Government regarding UPR recommendations</i>	Arbetsmarknadsdepartementet	Officiella politiska positioner
<i>Oavsett kön? Handbok för arbete med jämställdhet och trans</i>	RFSL	HBTQI
<i>Over the Rainbow? The Road to LGBTI Inclusion</i>	Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD	HBTQI

<i>Over the Rainbow – The road to LGTQI inclusion – How does Sweden Compare?</i>	Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD	HBTQI
<i>A long way to go for LGBTI equality</i>	Fundamental Rights Agency, FRA	HBTQI
<i>Annual review of the human rights situation of lesbian, gay, bisexual, trans and intersex people in Europe and Central Asia</i>	ILGA Europe	HBTQI
<i>Uppdrag att stärka förutsättningarna att skapa mötesplatser för unga hbtq-personer. Delrapport för regeringsuppdrag (A2019/01404/MRB)</i>	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF	HBTQI
<i>Utvecklingen av diagnosen könsdysfori</i>	Socialstyrelsen	HBTQI
<i>Trans och idrott – Ingen ska lämnas utanför</i>	RFSL	HBTQI
<i>Attacker och tystnad – en rapport om hotet mot hbtq och srhr-frågor</i>	RFSU	HBTQI
<i>Halvering av statsanslag 2:4 – En konsekvensanalys</i>	RFSL	HBTQI
<i>HBTQI-undersökning</i>	West Pride	HBTQI
<i>Attention detention – Situationen för hbtq-ungdomar i Migrationsverkets förvar</i>	RFSL Ungdom	HBTQI – Migration
<i>Jag vill vara fri! – En rättslig granskning av HBTQI-ungdomars asylärenden och nio berättelser om Sverige</i>	RFSL Ungdom	HBTQI – Migration
<i>Avslagsmotiveringar i HBTQI-asylärenden – En rättsutredning av Migrationsverkets, migrationsdomstolarnas och Migrationsöverdomstolens prövning av sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck</i>	RFSL	HBTQI – Migration
<i>Säkerhetspolisens årsbok 2019</i>	Säkerhetspolisen, Säpo	Högerextremism
<i>Violent Right-Wing Extremism and Terrorism – Transnational Connectivity, Definitions, Incidents, Structures and Countermeasures</i>	German Federal Foreign Office	Högerextremism
<i>Från Nordiska motståndsrörelsen till alternativhögern - En studie om den svenska radikalnationalistiska miljön</i>	Försvarshögskolan	Högerextremism
<i>Helårsbedömning 2020 – Sammanfattning. Terrorhotet mot Sverige 2020</i>	Säkerhetspolisen, Säpo	Högerextremism
<i>En tsunami av hat - Rasism, konspirationsteorier och desinformation i coronakrisens spår</i>	Stiftelsen Expo	Högerextremism

<i>Den rasideologiska miljön 2019 - Expos årliga sammanställning av den svenska rasideologiska miljöns aktiviteter</i>	Stiftelsen Expo	Högerextremism
--	-----------------	----------------

Sammanfattningar

I detta kapitel presenteras sammanfattningarna av samtliga rapporter under sina respektive temaområden.

Temaområde: Levnadssituation – Effekter av rasism och HBTQI-fobi

Under detta område presenteras nio rapporter. Av dessa är fyra rapporter skrivna av myndigheter. Resterande fem rapporter är skrivna av civilsamhällesorganisationer eller privata aktörer. Fokus på rapporterna ligger kring effekter av rasism och hbtqi-fobi, samt berör det offentliga arbetet mot dessa strukturer. De kursiverade underrubrikerna utgörs av rapporternas titlar.

Offentliga tjänstemäns bemötande av minoritetsklienter

Adman & Larsson Taghizadeh (2020), Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU, 28 sidor, [tillgänglig här](#)

Studien syftar till att undersöka förekomsten av etnisk diskriminering samt socioekonomisk diskriminering² i den digitala korrespondensen mellan medborgare och offentligt anställda tjänstepersoner. Tidigare forskning har bekräftat förekomsten av etnisk diskriminering i sammanhanget. Studiens utgångspunkt är att tidigare forskning inte lyckats särskilja på förekomst av etnisk respektive socioekonomisk diskriminering. Studien ämnar genom sin forskningsdesign att särskilja dessa typer av diskriminering.

I form av ett fältexperiment sändes e-postmeddelanden från fiktiva medborgare till skoladministratörer i samtliga av landets 290 kommuner. I experimentet framställdes e-postmeddelandena och avsändare i åtta varianter som kombinerar variablerna (1) svenskklingande namn/arabisk klingande namn; (2) formellt språk/informellt språk med stavfel; (3) avslutande signatur som indikerar hög socioekonomisk status/ingen signatur. I det fabricerade e-postmeddelandet efterfrågar medborgaren information om inskolning av barn vid flytt till kommunen, varpå skoladministratörens svar analyseras utifrån formell korrekthet (i vilken grad e-postmeddelandena och dess frågor besvaras); vänlighet (i vilken grad svaren är vänliga, välkomnande och uppmuntrande) samt efterlevnadskostnader (i vilken grad administratören ställer frågor tillbaka till avsändaren innan all begärd information utlämnas).

Studiens resultat kan inte påvisa förekomst av etnisk diskriminering. Det sammantagna intrycket från analysen är att avsändare med arabisk klingande och svenskklingande namn behandlas ungefär lika. Resultaten visar heller inte på ökad förekomst av etnisk diskriminering i olika socioekonomiska statusnivåer. Vad studien däremot påvisar är förekomst av socioekonomisk diskriminering; e-postmeddelanden med signatur som indikerar hög

² Notera att socioekonomisk bakgrund eller situation inte är en diskrimineringsgrund i lagens mening

socioekonomisk status fick mer informativa och vänliga svar tillbaka, samt färre frågor i svaren.

Rapporten ger inga förslag på åtgärder, men uppmanar till ytterligare forskning på området.

Självrapporterad utsatthet för hatbrott

Gavell Frenzel (2020), Brottsförebyggande rådet, Brå (2020), statlig myndighet, 71 sidor, [tillgänglig här](#)

Syftet med denna rapport är att fördjupa kunskapen om självrapporterad utsatthet för hatbrott, genom att analysera och redovisa tidigare opublicerade uppgifter från undersökningar utförda av Brå; Nationella trygghetsundersökningen (NTU), som studerar utsatthet bland enskilda personer i befolkningen i åldern 16–84 år, Politikernas trygghetsundersökning (PTU), som studerar utsatthet bland förtroendevalda i kommunfullmäktige, regionfullmäktige och riksdagen samt Skolundersökningen om brott (SUB), som studerar utsatthet för brott bland elever i årskurs 9 i Sverige.³ Dessa studier bygger på enkäter och telefonintervjuer med målgrupperna.

Rapporten visar sammantaget att det vanligast förekommande är hatbrott på grund av hudfärg, nationalitet och etnisk bakgrund. Det näst vanligaste är hatbrott relaterade till den utsattes religionstillhörighet, följt av den utsattes sexuella läggning. Att bli utsatt för hatbrott på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck är minst vanligt. I samtliga tre undersökningar som studien baseras på är det vanligt att de utsatta uppger att det förekommit mer än ett enda hatbrottsmotiv. Vanligast är en kombination av dels hudfärg, nationalitet eller etnisk bakgrund och religionstillhörighet.

Andelen som uppges ha blivit utsatta för hatbrott är störst bland personer som är utrikesfödda eller svenskfödda med minst en utrikesfödd förälder och minst bland svenskfödda personer med två svenskfödda föräldrar.

Studiespecifika resultat:

Nationella Trygghetsundersökningen (NTU): I NTU återfinns den största andelen av personer utsatta för hatbrott i åldersgruppen 25–44 år, följt av gruppen 45–64 år. Lägst utsatthet rapporteras i den yngsta åldersgruppen 16–24 år. Bland männen som rapporterat att de blivit utsatta för brott är andelen som uppger att det rörde sig om ett hatbrottsmotiv störst i åldersgruppen 25–44 år. Bland kvinnorna återfinns den största andelen i åldersgruppen 65–84 år.

³ Datan är samlad från Nationella trygghetsundersökningen 2019, som studerar utsatthet bland enskilda personer i befolkningen i åldern 16–84 år under 2018, Politikernas trygghetsundersökning som studerar utsatthet bland förtroendevalda i kommunfullmäktige, regionfullmäktige samt riksdagen under 2012, 2014, 2016 och 2018, samt Skolundersökningen om brott som studerar utsatthet för brott bland elever i årskurs 9 i Sverige under 2015, 2017 och 2019.

Politikernas Trygghetsundersökning (PTU): Bland förtroendevalda uppges utsatthet för hatbrott i något högre uträkning bland kvinnor än bland män. Utsattheten är störst bland personer i den yngsta gruppen (29 år och yngre) följt av gruppen 40–49 år. Studien visar också att hatbrottens frekvens ökar i samband med valår.

Skolundersökningen om brott (SUB): I SUB 2019 uppges ungefär 10 procent av niondeklassarna att de utsatts för någon form av hatbrott. Andelen har minskat något från 2017 men ökat från 2015.

Rapporten kommer inte med några rekommendationer andra än att det är viktigt att vidare studera utsatthet för hatbrott ur flera olika infallsvinklar och med hjälp av olika undersökningar, som vänder sig till olika delar av befolkningen.

Ett jämlikt arbetsliv – Hudfärgens betydelse på arbetsmarknaden

Länsstyrelsen Stockholm (2020), statlig myndighet, 34 sidor, [tillgänglig här](#)

Länsstyrelsen fick i juni 2020 i uppdrag av Regeringen att utveckla arbetet mot rasism på arbetsmarknaden. Rapporten är en del av uppdraget och är en vägledande skrift riktad till arbetsgivare, facken och arbetstagare med syfte att introducera till och inspirera i arbetet mot rasism, och särskilt hudfärgsbaserad rasism, på arbetsplatsen.

Rapporten fastslår att rasism och hudfärgsbaserad diskriminering är ett av de största hindren för att uppnå jämlikhet på den svenska arbetsmarknaden. Rapporten förklarar problemet med rasism på arbetsmarknadens natur och omfattning och hur det kan ta sig i uttryck. Som exempel nämns bland annat att det är fem gånger vanligare att personer i den övriga befolkningen uppnår chefsposition än att afrosvenskar med samma utbildning gör det. Vidare erbjuder rapporten stöd i hur frågor som hudfärgsbaserad diskriminering på arbetsplatsen kan beröras samt hur motstånd mot arbete med frågan kan hanteras. Rapporten redogör för vad alla har att vinna på ökad jämlikhet kopplat till hudfärg. Kunskapen baseras på forskning och samlade erfarenheter från tidigare arbete. Rapporten innehåller ett introducerande avsnitt som förklarar vikten av att arbetsgivare och fackförbund jobbar mot hudfärgsbaserad rasism, ett avsnitt med begreppsförklaringar som behandlar bland annat begrepp som gaslighting, minoritetsstress och rasifiering, ett avsnitt som gör upp med vanliga missuppfattningar och myter samt ett avsnitt som innehåller frågeställningar som kan fungera som stöd i samtal om en inkluderande arbetsmiljö och hudfärgsbaserad diskriminering på arbetsplatsen. Varje avsnitt i rapporten avslutas med diskussions- eller reflektionsfrågor med avsikt att bidra till fördjupad reflektion. Rapporten ger också tips på vidare läsning, men föreslår inga åtgärder utom än att arbetsgivare börjar arbeta med aktiva åtgärder mot hudfärgsbaserad rasism.

Kunskapsöversikt över boendesegregation

Rambøll Management på uppdrag av Delegationen mot segregation, Delmos (2020), konsult som utfört uppdrag av enrådsmyndighet, 64 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapporten är en kunskapsöversikt och sammanställning av befintlig forskning om boendesegregation. Forskningen rör i första hand Sverige men innefattar även exempel från jämförbara länder som Norge och Danmark. Studien fokuserar på orsaker till och konsekvenser av segregation, utvärderingar av insatser mot segregation samt segregationens utveckling det senaste decenniet.

Rapportens resultat visar att den sammantagna forskningen pekar på att såväl den socioekonomiska som den etniska segregationen har ökat i Sverige sedan 1990-talet. Båda typer av segregation tycks ha ökat över tid, och verkar vara påtaglig i storstäderna. Segregationen i Sverige (både socioekonomisk och etnisk) är varken högre eller lägre än i andra jämförbara länder. Forskningen visar också på att ökade inkomstklyftor är en bidragande orsak till att segregationen förstärks. Dessutom visar forskningen att bostadsmarknadens institutioner missgynnar vissa grupper i samhället, framförallt utrikes födda. En annan, nära sammanlänkad faktor, är den geografiska fördelningen av hyresrätter och bostadsrätter (bostadssegregation) och i vilken utsträckning olika grupper i samhället har tillgång till dem (bostadssegmentering).

Segregationens orsaker är därför sannolikt en kombination av bostadssegregation, bostadssegmentering, ökade inkomstklyftor, individers preferenser och val. Begränsningar i tillgång till bostäder gör att hushåll med begränsade ekonomiska resurser har svårare att välja var de bosätter sig, varför de mer resursstarkas preferenser blir styrande för fördelningen av grupper över staden. Den sammanlagda forskningen är överens om att segregation påverkar individers livschanser. Starkast bevis har man funnit för påverkan på hälsa och hälsoriskbeteende.

Rapporten kommer inte med några direkta förslag på åtgärder, men menar att i man i talet om att minska segregationen bör skilja mellan åtgärder som syftar till att bryta segregationen och åtgärder som syftar till att motverka de negativa konsekvenserna av segregation. Är fokus på att motverka de negativa konsekvenserna av segregation kan insatserna vara i form av områdesspecifika åtgärder för individer eller hushåll med låg socioekonomisk status. Tidigare utvärderingar av områdesutvecklingsåtgärder, som riktar in sig på "utsatta bostadsområden" i Sverige under de senaste 15 åren, har visat att de lyckats bättre med att förbättra livssituationen för enskilda individer, men sämre med att förbättra bostadsområdets generella position. Anledningen är att personer vars socioekonomiska status förbättras av insatserna tenderar att flytta till andra områden och ersättas av andra invånare med lägre socioekonomisk status. Områdesbaserade satsningar kan även riskera att stigmatisera bostadsområden ytterligare och därmed få motsatt effekt till den avsedda. Slutsatsen av de senaste årens arbete med områdesutveckling är att det inte förefaller vara ett medel som kan åstadkomma en strukturell förändring av den ökade ojämlika resursfördelningen i Sverige, men kan ha ett värde för berörda individer och hushåll.

Faktalabbet Rasism 2020

Hamrud & Stendahl (2020), Stiftelsen Expo, 106 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapporten är skriven inom ramen för Stiftelsen Expos MUCF-finansierade projekt Faktalabbet. Projektet har syftat till att redogöra för vad forskningen visar i frågor som Expo bevakar, på ett tillgängligt och sakligt sätt. Rapporten innehåller en begreppsförklarande inledning, där begrepp som deplattformering, tradwife, alternativmedia och högerextremism förklaras. Vidare syftar rapporten till att ge en överblick av aktuella frågor kopplade till rasism, extremism och demokrati samt relaterade begrepp, och göra mönster i samhällsutvecklingen mer begripliga. Rapporten består av nio journalistiska texter som exemplifierar både den strukturella och den organiserade rasismens närvaro och yttringar i samtiden. Texterna gör nedslag i forskningen men också i digitala kanaler som influerar samhället, så som forum och sociala medier, samt genom samtal och intervjuer med tongivande personer inom både den rasideologiska miljön och forskningen kring ämnet. Kapitlen behandlar ämnena tradwives, Sverige-demokraterna, fördomar, rasismforskning, extremism, demokrati, vithet, deplattformering och fejkade nyheter.

Friendsrapporten 2020

Loodberg & Abera (2020), Stiftelsen Friends, 36 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapporten är Stiftelsen Friends årliga kartläggning av trygghet på skolor i Sverige. I rapporten sammanställs data inhämtad från webbaserade och åldersanpassade enkäter besvarade av 14 818 barn från förskoleklass till nionde klass och 1 587 medarbetare inom skolan. Nedan redogörs för rapportens resultat kopplade till rasism och HBTQI-frågor. Rapporten visar sammantaget att den svenska skolan inte uppfyller de krav på trygghet och inkludering som barnen enligt lag har rätt till. Nästan en fjärdedel av eleverna i mellan- och högstadiet svarar att de någon gång under det senaste året har blivit kränkta av en annan elev. Den vanligaste formen av trakasserier handlar om etnicitet, följt av vem man blir kär i, kön och funktionsnedsättning. Ungefär en tredjedel av hög- och mellanstadieeleverna uppger att de blivit utsatta för någon form av kränkning på internet. I rapporten återfinns citat från enskilda elever som uttrycker att de blivit kallade n-ordet och "jävla bög".

I personalenkäten framgår att en stor andel av personalen upplever sig sakna tillräckliga kunskaper i trygghets- och likabehandlingsfrågor. En tredjedel av personalen svarar att det ofta saknas en samsyn i personalgruppen och lika många uppger att frågor som trygghet och likabehandling endast delvis, i ganska liten utsträckning eller inte alls prioriteras av chefer. Rapporten förordar därför insatser för att höja vuxna i skolans kunskaper om mobbning och trakasserier.

Vilja, förstå och kunna – En analys av kommuners riktlinjer och rutiner avseende trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier

Diskrimineringsombudsmannen, DO (2020), statlig myndighet, 63 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapporten är en fördjupad analys baserad på tillsynsbeslut rörande kommuner och det underlag som inkom till DO i samband med en tillsynsinsats 2017–2018 av kommunernas riktlinjer och rutiner för att förhindra trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier. Tillsynen 2017–2018 visade att kommunerna inte fullt ut levde upp till det ansvar de har enligt bestämmelserna i Diskrimineringslagen. Analysen utgår från de brister som konstaterades i tillsynen av kommunerna samt kommunernas egna, till DO inskickade, beskrivningar av deras arbete mot trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier.

Syftet med rapporten är att djupare analysera underlaget för att öka kunskap och förståelse om hur kommuner hanterar lagkravet om att ha riktlinjer och rutiner för att förhindra trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier. Syftet är också att öka insikterna hos kommuner om lagens bestämmelser och vad som krävs för att leva upp till dem. Rapporten belyser även vilka skäl som ligger bakom att efterlevnaden av lagen uteblir.

Rapportens resultat visar att kommunerna har betydande kunskapsluckor om diskrimineringslagen, i synnerhet vad gäller regler som rör att förhindra repressalier. Denna okunskap om och osäkerhet inför centrala begrepp som trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier på det sätt som de definieras i Diskrimineringslagen försvårar förståelse om implementering och tillämpning av lagkraven. Resultaten visar även att kommuner brister i förståelse för hur Diskrimineringslagen särskiljer sig från Arbetsmiljölagen. Därutöver visar rapporten att storstads- och storstadsnära kommuner generellt sett efterlever diskrimineringslagen i högre grad än vad mindre städer och landsortskommuner gör.

Rapportens övergripande slutsats är att denna okunskap ligger till grund för att efterlevnaden av lagen uteblir, och att kommuner måste förstärka sin kunskap om Diskrimineringslagen. DO anser att kommuner behöver få ökad kännedom om syftet med lagen generellt, och särskilt om kapitel tre om aktiva åtgärder och arbetsgivarens ansvar.⁴ Vidare behöver kommunerna höja kunskapen om diskrimineringsgrunderna, begreppen trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier, samt skillnaden mellan diskrimineringslagen och arbetsmiljölagen.

Rapporten poängterar att för att kunna implementera och tillämpa diskrimineringslagen måste kommunerna "vilja, förstå och kunna". Med det menas att det måste finnas en vilja hos kommunerna att förstå syftet med och tillämpningen av diskrimineringslagen för att kunna öka kunskapen om den bland både chefer och medarbetare. För att kunna implementera och tillämpa diskrimineringslagen krävs tillräckligt med personal- och ekonomiska resurser, kompetens och organisatoriska förutsättningar för att kunna utbilda chefer och medarbetare. Därutöver krävs att kommunerna har uppmärksammat och åtgärdat eventuella hinder och eventuellt motstånd mot exempelvis nya arbetssätt eller rutiner. Hela personalen

⁴ Diskrimineringslag (2008:567), kap 3, paragraf 6, [tillgänglig här](#)

måste göras delaktig i arbetet med att implementera och tillämpa diskrimineringslagen, menar DO.

Tio år med Diskrimineringsombudsmannen – En rapport om nedmontering av diskrimineringskyddet

Svenaesus (2020), Arena Idé, tankesmedja, 44 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapporten är en analys av Diskrimineringsombudsmannens organisation och uppdrag, gjord av en arbetsrättsjurist och fil.dr. i rättssociologi och bygger på dennes bedömningar i frågan. Syftet med rapporten är att ge ett underlag för en analys av hur DO fullgör sitt uppdrag.

Eftersom myndigheten funnits på plats i 10 år menar rapportförfattaren att det är hög tid att granska dess metoder och resultat genom åren. Rapporten beskriver myndighetens första år som turbulenta, på grund av hög arbetsbelastning och otillräckliga personalresurser. På uppdrag av regeringen gjordes två utvärderingar av myndigheten, som rapportförfattaren menar fortfarande är av intresse.⁵ Därefter inleddes ett förändringsarbete 2011, där fokus flyttades från anmälarna och deras behov av hjälp till DO själv som aktör i domstol. I en vidare diskussion om DO:s uppdrag fastslås i rapporten att DO dels har ett civilrättsligt uppdrag kopplat till diskrimineringsförbuden i diskrimineringslagens andra kapitel, dels ett offentligrättsligt uppdrag som består i tillsyn över bestämmelserna om aktiva åtgärder i lagens tredje kapitel. Till dessa två uppdrag kommer ett främjandeuppdrag, som innebär att DO ska arbeta för ett diskrimineringsfritt samhälle och främja likabehandling. Enligt rapporten riktades hela verksamheten in på främjandeinsatser under 2012.

Rapporten menar vidare att det är otydligt hur uppdragen i DO:s mandat ska vägas mot varandra. Vilket av uppdragen som är viktigast framgår inte av lagtexten. Vidare diskuteras DO:s tolkning av mandaten, något som rapporten menar har förändrats över tid. Rapportförfattaren menar dessutom att DO i sina årsredovisningar inte kan påvisa effekter av insatserna, varken myndighetsinsatser eller tillsyn. Därför efterfrågar rapporten en tydligare uttalad balans mellan DO:s olika uppdrag, och en tydligare formulering av myndighetens mandat i lagtext för att komma ifrån den nuvarande otydligheten.

Rapporten menar vidare att DO:s inställning till arbete mot jämlikhet och jämställdhet är att det måste präglas av frivillighet och långsiktighet, snarare än genom hårda medel. Detta har medfört att de rättsliga verktyg som diskrimineringslagen tillhandahåller inte används och att respekten för diskrimineringslagen har undergrävts. DO:s metoder med tillsyn utan sanktioner och uppföljning anses därmed inte vara effektiva. Rapporten understryker att sanktioner behövs och vill se en förändring i lagstiftning och i DO:s praxis som tydliggör att det inte är frivilligt att respektera diskrimineringsförbuden. Vidare konstaterar rapporten att det överlag är få fall som tagits till domstol av DO, och särskilt få fall som rör lika lön för likvärdigt arbete,

⁵ Statskontoret (2011) *Myndighetsanalys av Diskrimineringsombudsmannen*, [tillgänglig här](#)
Riksrevisionen (2012) *DO och diskrimineringsfrågorna*, [tillgänglig här](#)

och bristande tillgänglighet med avseende på intellektuella funktionsnedsättningar. Rapporten uppmanar avslutningsvis regeringen att tillsätta en utredning som klarlägger och förtydligar DO:s mandat och som också bedömer om stabilitet i verksamheten kan uppnås genom en ändrad ledningsstruktur.

Skoluppropet mot afrofobi

Forum för föräldrar till afrosvenska barn (2020), civilsamhällesorganisation, 3 sidor, [tillgänglig här](#)

Skriften är ett öppet brev formulerat till skolvärlden som uppmanar skolor att ta krafttag mot afrofobi och andra former av rasism och diskriminering på grund av hudfärg. Brevets avsändare är Forum för föräldrar till afrosvenska barn. Det är en politiskt obunden och privat organisation som fokuserar på afrosvenska barns rättigheter och utveckling och stöd till deras föräldrar. Brevet är riktat till Sveriges rektorer, skolhuvudmän och skolpolitiker, men har även skickats till diverse ministrar, DO, Skolverket med flera. Skribenterna menar att skolor och förskolor har problem med afrofobi och att skolpersonalens förhållningssätt till frågan tydligt vittnar om den stora oförståelse och okunskap som finns om den vithetsnorm som präglar hela samhället.

Enligt brevet saknar de flesta skolor och lärare konkreta verktyg för att medvetet arbeta förebyggande och hantera trakasserier och ojämlik behandling som har sin grund i afrofobi, eller annan hudfärgsbaserad diskriminering. Detta, menar skribenterna, bidrar till att tusentals barn upplever rasism i skola och förskola, men att dessa upplevelser inte erkänns. Skribenterna menar att det dessutom ofta blir mycket känsligt att ta upp dessa händelser med lärare och skolpersonal, eftersom dessa oftare känner sig personligt kränkta eller påhoppade snarare än att de faktiskt lyssnar på barnets upplevelse. Som synlig minoritet i Sverige möts afrosvenska barn av afrofobi, stigmatisering och utsatthet från att de föds, vilket medför negativ påverkan på afrosvenska barns självkänsla och utveckling.

Skribenterna kräver att de svenska skolorna följer och tillämpar bestämmelserna i Skollagen, Diskrimineringslagen och Barnkonventionen, som ju omfattar afrosvenska barn och deras rätt till en skola utan afrofobi och andra former av rasism och hudfärgsbaserad diskriminering. Brevet avslutas med att kräva sex åtgärder med fokus på skärpta krav på skolor och förskolor samt kompetensutvecklingsinsatser om afrofobi och andra former av rasism och diskriminering på grund av hudfärg riktade till skol- och förskolepersonal.

Temaområde: Jämlikhet

Under detta område presenteras endast en rapport. Det är en statlig offentlig utredning genomförd av en av regeringen särskilt tillsatt kommission – Jämlikhetskommisionen. Rapportens syfte är att undersöka ojämlikheten i Sverige och komma med förslag på hur denna kan bekämpas.

En gemensam angelägenhet – Betänkande av Jämlikhetskommisionen

Finansdepartementet (2020) SOU 2020:46, 640 sidor, [tillgänglig här](#)

Mot bakgrund av de ökande inkomstskillnaderna i Sverige inrättade regeringen 2018 en jämlikhetskommision med uppdrag att ta fram förslag för att långsiktigt minska klyftorna i Sverige och öka möjligheterna till social rörlighet. Utredningens syfte är vidare att föreslå åtgärder som kan bidra till att utjämna skillnader i uppväxtförhållande, samt möjligheter till god utbildning och arbete med goda arbetsvillkor. Utredningen efterfrågar makrofinansiella och institutionella förändringar, såväl som åtgärder för att öka jämställdheten och förbättrad integration.

Utredningen fastslår att den ökade ojämlikheten främst kan förklaras av politiska beslut. I det korta perspektivet har den minskade omfördelningen i skatte- och transfereringssystemen påverkat ojämlikheten mest. På längre sikt får ökad segregation i boende och skolsystem stor betydelse för skillnaden i uppväxt- och levnadsvillkor, liksom effekterna av tekniska och ekonomiska förändringar som inte möts med tillräckliga motåtgärder.

Utbildnings-, bostads-, och integrationspolitik definieras som tre stora problemområden som måste hanteras för att utjämna ojämlikhet i uppväxtförhållanden, samt i möjligheter till god utbildning och arbete med goda arbetsvillkor. Personer boende i socioekonomiskt svaga områden har sämre skolresultat, utbildningsnivå, arbetsmöjligheter, hälsa och levnadsvanor, även när hänsyn tas till individernas egna bakgrundsfaktorer som social bakgrund och utbildning. Omvänt visar forskningen också att de som växer upp i resursstarka områden tenderar att få mer gynnsamma livsförutsättningar. Svenska utbildningssystemet uppvisar stora kvalitetsskillnader mellan skolor och kommuner. Bostadsbrist råder i stor del av landets kommuner och segregationen har ökat i framförallt storstadsregionerna.

Utredningen mynnar ut i ett stort antal rekommendationer, både sektorsövergripande och sektorsanknutna. Generellt efterfrågas ett tydligare statligt ansvar för att minska den regionala och socialt påverkade variationen i utbildningssystemets kvalitet. Staten rekommenderas att ta ett mer långvarigt ansvar och framförallt underlätta för kommuner med svaga ekonomiska förutsättningar vad gäller integration. Vad gäller arbetsmarknad konstaterar utredningen att försörjningskvoten förbättras med 15–16 % när utrikesfödda inkluderas. En förutsättning för att denna gynnsamma situation ska kunna utnyttjas är att utrikes födda samt grupper av inrikes födda som av olika anledningar varken arbetar eller studerar, integreras i arbetskraften i den utsträckning som är möjlig. Detta kräver mycket stora

utbildningsinvesteringar, i varierande utsträckning i kombination med lönesubventioner. Utredningen konstaterar att avsaknad av sådana investeringar innebär risker för kostnader av annat slag – utebliven ekonomisk tillväxt, ökat beroende av transfereringssystem och sociala konflikter.

Temaområde: Nationella minoriteter

Under detta område presenteras sju rapporter. Av dessa är fyra rapporter skrivna av myndigheter. Resterande tre rapporter är skrivna av EU-kommissionens byrå för grundläggande rättigheter, och en rapport är skriven av en civilsamhällsorganisation. Fokus på rapporterna är det nationella och EU-gemensamma arbetet för nationella minoriteters rättigheter, och dessa minoriteters livssituation i Sverige och EU. De kursiverade underrubrikerna är rapporternas titlar.

Högre växel i minoritetspolitiken – Stärkt samordning och uppföljning.

Kulturdepartementet (2020), SOU 2020:27, 302 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapporten är en statlig utredning med uppdrag att analysera det befintliga arbetet för samordning, utveckling och uppföljning av minoritetspolitiken samt att föreslå förbättringar i arbetets organisation. Utredningen har även haft i uppdrag att föreslå hur det minoritetspolitiska uppföljningssystemet kan förbättras.

Rapporten visar att kommuner och regioner i förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska, samt utvecklings- och pilotkommuner inom strategin för romsk inkludering som fått stöd av uppföljningsmyndigheterna har tagit viktiga steg framåt i arbetet för att säkra nationella minoriteters rättigheter. I övriga kommuner har genomförandearbetet gått mycket långsamt och grundskyddet i minoritetslagen har fått begränsat genomslag.

Utredningen konstaterar att arbetet med samordningen och uppföljningen av minoritetspolitiken har stött på en rad utmaningar. Detta beror delvis på att uppföljningsmyndigheternas uppdrag är otydligt, vilket fått betydelse för hur myndigheterna dels tolkar sitt uppdrag, dels prioriterar arbetet. Vidare är uppföljningsmyndigheternas mandat i förhållande till andra myndigheter svagt och arbetet har tenderat att bli kortsiktigt. Otydligheten gör det svårt för kommuner, regioner och statliga myndigheter att veta vad de kan förvänta sig av uppföljningsmyndigheterna. Utredningen menar att de personella resurser som varit tillgängliga för uppföljningsmyndigheterna för uppdraget har varit alltför begränsade i förhållande till regeringens ambitioner med verksamheten.

Utredningen visar också att det är oklart för de nationella minoriteterna vad de kan förvänta sig av uppföljningsmyndigheterna, vilket riskerar att leda till frustration, irritation och bristande tillit. De nationella minoriteterna efterlyser en tydligare dialog kring nödvändiga

prioriteringar och uppger att de i hög utsträckning saknar en pådrivande funktion i minoritetsarbetet.

Utredningen föreslår att minoritetspolitikens nuvarande tre delområden ersätts av fyra delmål. Dessa delmål är i korthet frihet från diskriminering och annan negativ särbehandling, inflytande och delaktighet, kulturell identitet och levande minoritetsspråk. Delmålen ska användas i styrning och uppföljning av minoritetspolitiken. Vidare föreslås att regeringen arbetar med tydligare styrning i minoritetspolitiken, och att uppdraget som central, samordnande myndighet när det gäller de nationella minoriteterna judar, romer, sverigefinnar och tornedalningar samt de relaterade språken, ska flyttas från Länsstyrelsen i Stockholms län till Institutet för språk och folkminnen, Isof. Sametinget föreslås ha kvar ansvaret för uppföljning och samordning för insatser kopplade till den samiska minoriteten och det samiska språket. Isof och Sametinget föreslås bistå med rådgivning, metodstöd, utbildning och liknande stöd till myndigheter och andra aktörer. Uppföljningsmyndigheterna föreslås vidare samverka med varandra inom ramen för det minoritetspolitiska uppdraget i syfte att åstadkomma enhetlighet och effektivitet i arbetet.

Nationella minoriteter och minoritetsspråk – Minoritetspolitikens utveckling 2019

Länsstyrelsen Stockholm (2020), statlig myndighet, 102 sidor, [tillgänglig här](#)

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget är sedan 2010 ansvariga uppföljningsmyndigheter för minoritetspolitiken i Sverige. Myndigheterna samordnar och följer upp hur minoritetslagen tillämpas. Resultaten av uppföljningen redovisas årligen i en samlad rapport till regeringen. Detta är 2019 års rapport om utvecklingen på det minoritetspolitiska området. Uppföljningarna bygger dels på resultat från enkäter och redovisningar från kommuner, regioner och länsstyrelser, dels på dialoger med representanter för nationella minoriteter och urfolket samerna. Länsstyrelsen och Sametinget har även tagit del av myndigheters redovisningar av det minoritetspolitiska uppdraget som de haft i uppdrag att redovisa till uppföljningsmyndigheterna.

Rapporten fastslår att 5b § i minoritetslagen om minoritetspolitiska mål och riktlinjer fått ett positivt genomslag i många kommuner, regioner och länsstyrelser. Resultaten indikerar också att skyldigheten att anta minoritetspolitiska mål och riktlinjer ökat i många kommuners och regioners medvetenhet om minoritetspolitiken och deras ansvar för implementeringen på lokal och regional nivå. Rapporten visar också att många kommuner inom förvaltningsområdena enbart fokuserat på sina särskilda åtaganden enligt minoritetslagen, vilket lett till att de inte uppmärksammat sina åtaganden för övriga grupper. Störst negativ effekt har detta för de judiska och romska minoriteterna som inte omfattas av något förvaltningsområde. Detta leder till att deras frågor och behov ofta blir eftersatta.

Trots en generell positiv utveckling med framtagande av mål och riktlinjer och i samråd med minoriteterna i dessa går det inte att bortse från att hälften av kommunerna utanför förvaltningsområdena inte kommit igång med arbetet än. Det kvarstår en rad utmaningar för dessa kommuner. Här behövs även omfattande kunskapshöjande insatser, både om grupperna och om minoritetslagstiftningen, för att stödja de som inte påbörjat sina åtaganden med minoritetspolitiska mål och riktlinjer.

Rapporten föreslår att uppföljningsmyndigheterna får resurser och uppdrag att utforma och leda långsiktiga projekt i samverkan med kommuner och regioner i syfte att ta fram verktyg för samråd och dialog på lokal och regional nivå. Vidare föreslås att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor får i uppdrag att i samarbete med ungdomsorganisationer och de nationella minoriteternas ungdomsförbund utveckla former för inflytande för barn och unga från de nationella minoriteterna. Regeringen föreslås också att i dialog med den judiska minoriteten ta fram långsiktiga lösningar för att säkerställa den judiska minoritetens rättigheter avseende minoritetspolitikens samtliga delområden.

Romsk inkludering – Årsrapport 2019

Länsstyrelsen Stockholm (2020), statlig myndighet, 66 sidor, [tillgänglig här](#)

Länsstyrelsen i Stockholm har sedan 2012 haft i uppdrag att samordna och följa upp insatser inom den långsiktiga strategin för romsk inkludering för åren 2012–2032. Detta är 2019 års årsrapport. Rapporten bygger på en sammanställning av Länsstyrelsens genomförda aktiviteter och insatser inom uppdraget, samt på redovisningar från de myndigheter som har uppdrag inom strategin.

Rapporten visar att resultaten av projekten som finansierats med statsbidragen och som slutredovisas i rapporten påvisar att den nationella strategin varit viktig och placerat romers rättigheter i ett tydligare sammanhang. Därtill har ett stort antal personer nåtts av insatserna, och projekten har stärkt de romska föreningarna. Rapporten visar också på att även om strategin sträcker sig över 20 år, eftersom behovet av långsiktighet är stort, så har många av uppdragen som genomförts inom ramen för strategin varit begränsade och kortsiktiga, vilket underminerar syftet med strategin. Därutöver har arbete med frågan låg status ute i verksamheterna.

Länsstyrelsen förordar därför att både det lokala och nationella arbetet inom romsk inkludering behöver växlas upp och fler aktörer behöver involveras för att strategins målsättning ska nås. Nulägesbeskrivningar från 2018 visar hur en stor grupp romer inte har samma grundläggande förutsättningar för att få ett gott liv som den övriga befolkningen, och att Sverige har stora utmaningar med antiziganism och diskriminering som baseras på föreställningar om romer. Diskriminering förekommer på arbetsmarknaden, bostadsmarknaden samt i skolan och har stora konsekvenser för romers hälsa.

På grund av uppdragens begränsade storlek, korta genomförandeperioder och frågans låga status menar Länsstyrelsen att strategin i sin helhet fått begränsat genomslag. I rapporten framhålls att det behövs nya grepp för att förbättra förutsättningarna för romer att ha likvärdiga möjligheter i livet som alla andra. Länsstyrelsen anser att det behövs omfattande satsningar inom samtliga områden i strategin. I denna rapport har Länsstyrelsen särskilt belyst 10 punkter som behöver förstärkas och förändras, där de mest centrala menas vara fokus på grundskolan för att se till att romska barn slutför grundskolan, insatser på arbetsmarknaden, nya statsbidrag till hälsofrämjande insatser riktade till romer, samt ett nytt långsiktigt statsbidrag för kommuners arbete med romsk inkludering.

De nationella minoriteterna och biblioteken: Judar, romer, sverigefinnar, tornedalingar och urfolket samer. Lagar, konventioner och minoritetspolitik.

Kungliga biblioteket (2020), statlig myndighet, 50 sidor, [tillgänglig här](#)

De nationella minoriteternas rättigheter ska bli mer synliga även i biblioteksverksamheten. 1 januari 2019 trädde flera nya lagar i kraft som ska stärka de nationella minoriteternas och urfolket samernas rätt till sin egen kultur och sina språk. Rapporten är en sammanfattande skrift som kommenterar lagstiftningen och minoritetspolitikens intentioner. Syftet är att underlätta för kommunal och regional biblioteksverksamhet.

Rapporten redogör för de delar i minoritetslagstiftningen som har störst påverkan på bibliotekens utbud och verksamhet. Den innehåller även samlade verktyg som kan vara till hjälp och stöd i det vardagliga arbetet, dels i form av metodhandledningar, dels i form av kunskapsresurser som kontinuerligt uppdateras med aktuell information. Rapporten framhåller hemsidan Minoritet.se som en särskilt värdefull resurs där det finns en stor mängd redaktionellt material som är relevant för landets bibliotek.

Vidare innehåller rapporten råd och rekommendationer som har tagits fram för att stödja bibliotekens arbete med att stärka de nationella minoriteterna och urfolket samernas inflytande och delaktighet i bibliotekens verksamhet. Rekommendationerna bygger i huvudsak på att:

- 1) efterfråga en kommungemensam strategi för arbetet med nationella minoriteter,
- 2) placera ett tydligt ansvar för frågan hos bibliotekets ledning,
- 3) öka kunskap om nationella minoriteter, rättigheter och lagstiftning hos personalen,
- 4) ha god kännedom om lokalsamhället och vilka språk som finns representerade.

Slutligen rekommenderas kommunal, regional eller till och med nationell samverkan och mod för att börja någonstans genom att presentera sin verksamhet och samla in återkoppling från de nationella minoriteterna för att kunna vidareutveckla arbetet i dialog med nationella minoriteter.

Roma and travellers in six countries

Fundamental Rights Agency, FRA (2020), EU-kommissionens organ för grundläggande rättigheter, 102 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapporten syftar till att undersöka hur den praktiska och grundläggande rättighetssituationen ser ut för romer och resande i västliga EU-länder. Med bakgrund i rapportens evidensbaserade underlag formulerar FRA råd till EU institutioner och medlemsstater för att motverka diskriminering och antiziganism gentemot romer och resande. Rapporten är en intervju-baserad jämförande undersökning av data insamlad mellan december 2018 och juli 2019 från respondenter som identifierar sig som romer och resande⁶ i sex västliga EU-länder.⁷ Data finns tillgänglig som diagram i rapporten. Totalt intervjuades 4659 respondenter från 16 år och uppåt. Av dessa var 404 respondenter svenska romer och resande.

Rapporten visar att diskriminering och antiziganism är djupt rotad i samtliga sex länder och en central barriär till romsk inkludering. 45 % av respondenterna upplever att de blivit diskriminerade på minst ett område av livet under de senaste 12 månaderna. I samtliga sex länder har romer och resande lägre förväntad livslängd och känner sig i högre utsträckning än resten av befolkningen hindrade i sina vardagliga aktiviteter på grund av hälsoproblem. Rapporten visar också att romer och resande särskilt ofta utsätts för diskriminering i relation till hälso- och sjukvård.

Sverige sticker ut jämfört med de andra länderna vad gäller utbildning, då romska barn i Sverige på grund av skolplikten går i skolan från ung ålder, något som är sällsynt i de andra fem länderna. Dock uppger hälften av de svarande svenska föräldrarna att deras barn blir mobbade i skolan på grund av sin romska identitet. Sverige sticker också ut med sin jämförelsevis lilla skillnad mellan tillgång till arbete mellan romska kvinnor och män. Rapporten visar också att hälften av de svenska respondenterna har svårt att få det att gå ihop ekonomiskt, och en femtedel av de svarande (inklusive deras barn) uppgav att de någon gång den senaste månaden gått till sängs hungriga. Rapporten avslutas med 10 konkreta förslag på åtgärder riktade till alla sex länder, med fokus på att skapa förutsättningar för ökad inkludering av romer och resande samt att öka gruppernas tilltro till myndigheter. Dessutom rekommenderas medlemsländerna att mer aktivt arbeta mot antiziganism och säkerställa romer och resandes tillgång grundläggande mänskliga rättigheter som bostad, skolgång och jämlik hälso- och sjukvård.

⁶ 'Roma and travellers'

⁷ Belgien, Frankrike, Irland, Nederländerna, Sverige och Storbritannien (som vid tiden för undersökningen ingick i EU)

Antisemitism – Overview of antisemitic incidents recorded in the European Union 2009–2019

Fundamental Rights Agency, FRA (2020), EU-kommissionens organ för grundläggande rättigheter, 104 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapporten är en sedan 16 år återkommande årsrapport över statistik och analys av de senaste siffrorna om antisemitiska incidenter, som omfattar perioden 1 jan 2009 – 31 dec 2019 i de 12 EU-länder⁸ där uppskattningsvis 96 % av den judiska befolkningen inom EU är bosatt. Data bygger på anmälningar av antisemitiska incidenter insamlat av internationella organisationer, civilsamhällesorganisationer och av nationella myndigheter och rättssystem. Rapporten ger även en överblick av nationella, regionala och lokala handlingsplaner och andra åtgärder för att förhindra och bekämpa antisemitism.

Rapportens slutsats är att antisemitism kvarstår som en fråga som måste tacklas genom samordnade ansträngningar på internationell, nationell och lokal nivå. Rapporten visar att få medlemsstater registrerar antisemitiska incidenter på ett sätt som gör det möjligt att samla in tillräcklig officiella data. Dessa otillräckliga rapporter av hatbrott med antisemitiska motiv, tillsammans med de drabbades tvekan att rapportera till myndigheter, bidrar till en allvarlig underrapportering av omfattningen och egenskaperna hos de antisemitiska incidenter som inträffar i EU. Låga antal officiellt rapporterade incidenter, är inte en tillförlitlig indikator på att antisemitism inte förekommer i landet. I Sverige sammanställer Brå vartannat år antalet anmälda hatbrott och presenterar statistik utifrån motivet antisemitism. Den generella trenden är att kriminella handlingar med antisemitiska motiv ökar i Sverige.

Rapporten framhåller att drabbade och vittnen måste bli uppmanade att rapportera antisemitiska incidenter, och att myndigheterna måste ha system på plats som möjliggör registrering och jämförelse av sådana incidenter. Rapporten menar att aktörer på både EU- och medlemsstatsnivå måste dela detta åtagande om antisemitism ska kunna motverkas effektivt. Rapporten visar att EU-medborgare generellt uppvisar fördomsfulla attityder mot judar. Därför är även utbildning en viktig del i att förebygga intoleranta attityder.

Rasism och hatbrott mot unga renskötare i Sverige

Svenska samernas riksförbund, SSR, civilsamhällesorganisation, (2020), 40 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapportens syfte är att kartlägga och synliggöra hur hatbrott och rasism påverkar samiska unga personer inom renskötsel. Rapporten är baserad på kvalitativa, semistrukturerade intervjuer med 15 renskötande samer i åldrarna 18 till 30 år utspridda över renskötelsesområdet i svenska Sápmi.

⁸ Belgien, Danmark, Frankrike, Italien, Nederländerna, Polen, Spanien, Storbritannien (som var ett EU-land då undersökningen gjordes) Sverige, Tyskland, Ungern och Österrike

Rapportens resultat visar att utsattheten för rasism bland unga renskötande samer är så pass hög och utbredd att den i det närmsta blivit normaliserad. Känslan av obehag, utsatthet och förekomst av trakasserier är ett etablerat inslag i vardagen hos målgruppen. Samtliga informanter vittnar om att de någon gång fått motta kränkningar (verbala och/eller fysiska trakasserier, hot och/eller våld). Samtidigt är det inte alla som beskriver sig själva som utsatta – något som i rapporten både förklaras som en skyddsmekanism för att hantera situationen, normaliseringen av incidenterna och en svårighet att avgöra vad som är rasism och vad som "bara" är en taskig attityd. Rapporten visar att trots att de unga renskötande samerna upplever systematiska kränkningar, såväl på internet som i verkliga livet, uppfattar de i många fall det inte som uttryck för rasism.

Rapporten visar att kränkningarna förekommer såväl i lokalsamhället, i offentlig verksamhet, på arbetsområdet (det vill säga där renarna vistas) och på internet. De negativa attityderna ökar på sociala medier och målgruppen berättar att de strategiskt undviker kommentarsfält där fördomar florerar. På samma sätt undviker vissa av informanterna även fysiska områden där konflikter ofta uppstår eller tidigare har uppstått. De flesta hoten som florerar i såväl sociala medier som i samhället är kopplade till renarna, snarare än till renskötarna. Det är också just denna typ av hot som målgruppen uppger påverkar dem mest negativt: oron över att inte kunna skydda sina djur påverkar oundvikligt skötarens mående. Rapporten gör kopplingar mellan den utbredda psykiska ohälsan hos unga samer, återkommande hot mot renarna samt den ständiga förekomsten av rasism och diskriminering.

Vidare visar rapporten att rasismen också tar sig i uttryck i form av skadegörelse på egendom, liksom skadeskjutning och påkörning av renar. Flera informanter berättar om hur de funnit sina djur skjutna och lämnade för att dö, ofta med öronen avskurna (eftersom märkningen sitter på öronen innebär det att renens ägare inte kan utkräva ersättning). De förhållandevis få anmälningarna av hot och skadegörelse som görs av denna typ av incidenter förklaras med ett lågt förtroende för polisen, normalisering av diskriminering och en rädsla för repressalier.

Det finns en oro hos målgruppen över att anmälningar skulle leda till ökade hot för renarna. Det låga förtroendet för polisen förklaras med att många anmälningar lagts ner olösta och en utbredd upplevelse av att polisen uppvisar svalt intresse för frågorna. Baserat på det ringa antalet anmälningar och den tidigare nämnda inställningen till att själv inte uppfatta sig som "utsatt" anses mörkertalet vad gäller diskriminering av renskötare vara stort.

Rapporten föreslår stärkande insatser riktade mot renskötarna, samebyarna och det samiska civilsamhället genom ökade resurser, ökad kunskap om sina rättigheter och vad man kan göra om man utsätts. Dessutom föreslås kunskapshöjande insatser mot det offentliga och en ökad och förbättrad dialog mellan polis och företrädare för målgruppen.

Temaområde: Officiella politiska positioner

Under detta område presenteras en rapport. Rapporten är regeringens svar på FN:s Universal Periodic Review (UPR) årliga granskning av Sveriges efterlevnad av mänskliga rättigheter. Den kursiverade underrubriken är rapportens titel.

Response from the Swedish Government regarding UPR recommendations.

Arbetsmarknadsdepartementet (2020), 73 sidor, [tillgänglig här](#)

Sveriges generella efterlevnad av de mänskliga rättigheterna granskas regelbundet inom ramen för FN:s Universal Periodic Review (UPR). Rapporten är regeringens svar på de kommentarer som uppkom under 2020:s granskning. Rapporten inleds med en sammanfattning där kommentarerna besvaras i kluster. Därefter följer svar på varje enskild kommentar. För den här översikten har tre relevanta rubriker med kommentarer valts ut och sammanfattats: Insatser för att bekämpa diskriminering och segregation och förenkla integration av nyanlända, Insatser för att bekämpa rasism och hatbrott samt Erkännande av genus.

Under rubriken *Insatser för att bekämpa diskriminering och segregation och förenkla integration av nyanlända*⁹ fick Sverige 27 kommentarer, där majoriteten handlade om att utöka eller stärka diskrimineringsskyddet i nationell lagstiftning. Regeringen svarar genom att understryka vikten av en sammanhängande lagstiftning för skydd mot diskriminering. Regeringen har tillsatt en särskild utredare som ska undersöka hur nuvarande diskrimineringslagstiftning kan granskas mer effektivt.

Under rubriken *Insatser för att bekämpa rasism och hatbrott*¹⁰ fick Sverige totalt 61 kommentarer. Majoriteten av dem handlade om att stärka och utveckla redan etablerade insatser mot rasism och hatbrott. En mer specifik rekommendation var att införa en lag som kriminaliserar rasistiskt hat. Där svarar regeringen att svensk lagstiftning effektivt förbjuder alla former av rasistiska uttryck, men att man tillsatt en interparlamentarisk kommitté som överväger introduktionen av specifik straffbarhet för deltagande i rasistiska organisationer, och som förbjuder rasistiska organisationer som sådana. Andra kommentarer under rubriken handlar om skydd mot hets mot folkgrupp och liknande yttranden både i verkliga livet och online. Där framhäver regeringen Sveriges grundlagsskyddade yttrandefrihet och tryckfrihet, men klargör att hets mot folkgrupp är brottsligt. Vidare handlar ett antal rekommendationer under rubriken om att utbilda offentligt anställda, och framförallt brottsbekämpande myndigheter om hatbrott och rasism. Där svarar regeringen att Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten är ansvariga för att utbilda sina anställda och att det finns olika resurser tillgängliga för anställda inom de myndigheterna.

⁹ 'Measures to combat discrimination and segregation and promote integration of newly arrived immigrants'.

¹⁰ 'Measures to combat racism and hate crime'.

Under rubriken *Erkännande av genus*¹¹ får Sverige totalt fem rekommendationer, där majoriteten gällde möjligheten att introducera ett tredje kön, samt att anta en lagstiftning som låter den enskilde basera sitt genus på självdefinition, och som skiljer medicinska procedurer från lagligt erkännande av genus. Där svarar regeringen att de ämnar modernisera existerande lagstiftningen för att tillåta lagligt erkännande av genus baserat på självdefinition. I augusti 2018 skickade regeringen en lagrådsremiss med det syftet, men remissen fick kritik från Lagrådet. Sedan dess pågår arbetet med propositionen för att ändra delar av förslaget. Regeringen säger att de har för avsikt att presentera en reviderad proposition i linje med rekommendationen så snart som möjligt.

Temaområde: HBTQI

Under detta område presenteras sammanlagt 11 rapporter. Av dessa är två rapporter skrivna av myndigheter. Fyra rapporter är skrivna av svenska civilsamhällesorganisationer, och fem rapporter är skrivna av civilsamhällesorganisationer eller privata aktörer. Fyra rapporter är skrivna av internationella eller europeiska organisationer som fokuserar på rättigheter för hbtqi-personer. Rapporterna behandlar arbete med hbtq-frågor i Sverige, livssituationen och lagstiftning för hbtqi-personer i Sverige. De kursiverade underrubrikerna är rapporternas titlar.

Oavsett kön? Handbok för arbete med jämställdhet och trans

RFSL (2020), civilsamhällesorganisation, 196 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapporten är en metodhandbok som bygger på statistik, forskning samt dialog och enkäter med personer som arbetar med jämställdhet- och transfrågor. Handboken tar avstamp i uppfattningen att arbetet med jämställdhetsintegrering och arbetet med HBTQI-rättigheter bör samordnas, samt är i behov av ett mer integrerat och systematiskt arbete. Handboken fastslår att det i dagsläget saknas metoder för hur jämställdhetsintegrering kan kombineras med ett HBTQI-perspektiv.

Syftet med handboken är att tillgängliggöra transinkluderande metoder för jämställdhetsarbete för personer som arbetar i offentlig verksamhet. Handboken riktar sig specifikt till personer som har ett jämställdhetsuppdrag i offentlig verksamhet.

I handboken presenteras ett antal metoder och arbetssätt för ett mer inkluderande jämställdhetsarbete, där jämställdhet främjas mellan kvinnor, män samt personer som inte ryms i tvåkönsmodellen. Utvecklandet av dessa bygger på samtal med och undersökningar besvarade av personer som arbetar med eller är engagerade i jämställdhets- och transfrågor. Metodförslagen uppdelas i kategorierna kartlägga, analysera och möjliggöra. Handboken inleds med ett kunskapshöjande kapitel om trans och transpersoners livsvillkor samt ett avsnitt om inkludering av transpersoner i verksamheter. Därefter följer mycket konkreta delar

¹¹ 'Gender recognition'.

som innehåller rekommendationer, tips, relevanta frågeställningar och exempel från verkligheten. Områden som rekrytering, könsfördelning, dialoggrupper, resursfördelning samt mycket annat berörs i handboken. Tips på vidare läsning och resurser finns i slutet.

Over the Rainbow? The Road to LGBTI Inclusion

The Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD (2020), internationell utvecklingsorganisation, 213 sidor, [tillgänglig här](#)

Sedan 2016 har OECD riktat in sig på att arbeta för lagstiftning och policys som förbättrar HBTQI-personers livsvillkor. Syftet med denna rapport är att ge OECD-länder verktyg för att kunna ta konkreta steg för ökad HBTQI-inkludering. I OECD ingår 37 länder spridda över Europa, Nord- och Sydamerika samt Oceanien.

Rapporten är en sammanställning och analys av nationell lagstiftning, statistik och övriga policys rörande HBTQI-personer från 35 OECD-länder som det såg ut i juni 2019. Rapporten innehåller jämförande diagram över statistik. Rapporten presenterar och utgår ifrån en översikt av den lagstiftning som finns i OECD-länderna för att säkerställa inkludering av HBTQI-personer, och av de kompletterande policys som kan underlätta fortsatt inkludering.

Resultaten visar att samtliga OECD-länder har gjort framsteg under de två senaste decennierna. Med det sagt visar rapporten att det är en lång väg kvar för att säkerställa inkludering av HBTQI-personer. I genomsnitt är det bara hälften av OECD-länderna som har den mest centrala lagstiftningen för inkludering av HBTQI-personer på plats. Rapporten visar även på hur ökade framsteg i inkludering av HBTQI-personer leder till ökad känsla av acceptans och ökad livskvalitet för HBTQI-personer, men också påverkar jämställdhet och ekonomisk utveckling i en positiv riktning.

Rapporten fastställer också vad som kan göras förutom att få nödvändig HBTQI-inkluderande lagstiftning på plats, genom att presentera och analysera goda exempel och nationella handlingsplaner som finns på plats i en tredjedel av OECD-länderna och innehåller många kompletterande aktiviteter. Rapporten föreslår även för att HBTQI-inkluderande lagstiftning bör följas av åtgärder som syftar till att synliggöra och representera HBTQI-personer bättre i nationell statistik. För Sverige-specifika resultat i rapporten, vänligen se nedan.

Over the Rainbow – The road to LGTQI inclusion – How does Sweden Compare?

The Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD (2020), internationell utvecklingsorganisation, 3 sidor, [tillgänglig här](#)

Översikten bygger på OECD:s rapport *Over the Rainbow – The Road to LGBTQI inclusion*, som sammanfattas ovan och fokuserar specifikt på utvecklingen i Sverige rörande HBTQI-inkludering, i jämförelse med övriga OECD-länder. Landspecifika jämförande rapporter finns för samtliga 35 länder som ingick i studien.

Översikten visar att Sverige är ett av de tre OECD-länder som har den mest centrala lagstiftning på plats rörande sexuella och genusbaserade minoriteter.¹² Samtidigt visar sammanfattningen att HBTQI-inkluderande lagar i Sverige sedan 1999 har antagits i en långsammare takt än genomsnittet bland OECD-länderna. Sverige definieras som ett land som är över medel vad gäller nivå av HBTQI-inkluderande lagstiftning år 2019, men som under medel vad gäller utvecklingen av HBTQI-inkludering mellan 1999 och 2019. Jämförelsen visar också att Sverige ligger över medel vad gäller lagstiftning som ska skydda HBTQI-personer mot diskriminering, hat och våld. Sveriges framsteg vad gäller att hantera utmaningar som samkönade par möter beskrivs i rapporten som extraordinära. I jämförelse med övriga länder anses det väldigt tidigt att det sedan 1995 i Sverige varit möjligt att registrera partnerskap som samkönat par, och att äktenskapslagstiftningen 2009 blev könsneutral. Därutöver nämns samkönade pars lagstiftade möjlighet att adoptera och lesbiska pars tillgång till assisterad befruktning.

När det gäller förbättringsområden för Sverige påtalas transpersoners livsvillkor och det faktum att lagligt erkännande av ett nytt eller annat kön fortfarande är beroende av en psykiatrisk diagnos. Detta menar OECD bör förändras. Därutöver nämns att Sverige inte tillåter ett icke-binärt alternativ i folkbokföringen för trans- och intersexpersoner. Genom att förändra detta och således ta bort pressen på att tilldela ett intersexuellt barn ett av två binära kön, menar man att en sådan förändring i lagstiftning också skulle hjälpa till att ta bort det uppfattade behovet av icke-samtyckesbaserade, ofta medicinskt onödiga "köns-normaliserade" interventioner som görs på intersexuella barn.

Mot denna bakgrund rekommenderar OECD avslutningsvis två åtgärder för att öka inkluderingen av HBTQI-personer i lagstiftning i Sverige: 1) basera könskorrigering för transpersoner på själv-bestämmande snarare än psykiatrisk diagnos och 2) ge transpersoner och intersexpersoner möjlighet att välja en icke binär genuskategori i folkbokföringsregistret.

A long way to go for LGBTI-equality

Fundamental Rights Agency, FRA (2020), EU-kommissionens organ för grundläggande rättigheter, 72 sidor, [tillgänglig här](#)

EU:s byrå för grundläggande rättigheters (*Fundamental Rights Agency, FRA*) undersökning baseras på data insamlad 2019 och är den andra i sitt slag (den första kom 2012). Undersökningen syftar till att nära studera HBTQI-personers situation genom att sammanställa statistik. Undersökningen bygger på enkäter riktade till HBTQI-personer. Enkäten har närmare 140 000 svarande, representerade i alla EU-länder samt Storbritannien, Serbien och Nordmakedonien. Enkäten inkluderar även 15–17 åriga trans- och intersexpersoner. Rapporten jämför resultaten med 2012 års rapport för att kunna identifiera framsteg på EU-nivå.

¹² 'Sexual and genderbased minorities'

Syftet med rapporten är att förse beslutsfattare med nödvändiga data för att kunna planera riktade insatser som kan säkerställa respekten för HBTQI-personers rättigheter inom EU, och innehåller rekommendationer riktade till alla medlemsländer, formulerade av FRA. Resultaten visar att få, om några, framsteg alls gjorts rörande HBTQI-personers rättigheter i EU de senaste sju åren. Fler människor är öppna med sina HBTQI-identiteter, men en majoritet av dessa undviker att hålla sin partners hand i det offentliga rummet. Bland de som är "våldigt öppna" med att de är HBQI, säger 40 % av de svarande att de har upplevt trakasserier. Fysiska eller sexuella attacker är också ett orosmoment, en av 10 svarande uppger att de blivit utsatta för sådant våld inom de fem år som föregick studien. Rapporten mynnar ut i nio förslag på åtgärder, med fokus på att stärka arbetet med ickediskriminering och hat och hot mot HBTQI-personer, att stötta personer som blir utsatta och uppmuntra dem att anmäla. Förslagen berör också lagstiftning och föreslår att alla medlemsländer ska inkludera sexuell läggning och könsidentitet som ett motiv för hatbrott. Vidare påtalas att institutioner som hanterar diskriminering i respektive land ska vara välutrustade, och dessutom påbörja uppsökande arbete för att informera om den skyddande lagstiftning som finns, och hur de kan skydda och stötta brottsoffer.

Resultaten visar dessutom att trans- och intersexpersoners situation är särskilt svår. Därutöver påvisar rapporten att HBTQI-personer som blir utsatta för diskriminering och trakasserier undviker att anmäla incidenterna. Antalet anmälningar är låga till alla typer av organisationer, men särskilt låga är anmälningsantalen till polisen. Rapporten påvisar också en väldig skillnad i situationerna mellan länderna, men fastslår att samtliga respondenters liv påverkas mycket av lagstiftning, politik och attityder i samhället.

Det finns ingen särskild del i rapporten om Sverige, men totalt 2502 svenska respondenter besvarade enkäten. Data visar att Sverige är ett av de fyra länder där det är vanligast att HBTQI-personer har barn tillsammans. 19 % av de svenska svarande anger att de lever så. Vidare står att finna att Sverige är ett av de två länder där lägst andel personer (5% av de svarande) uppger att de blir diskriminerade på grund av sin HBTQI-identitet när de söker jobb. 14 % av de svenska respondenterna uppger dock att de upplevt sig diskriminerade på jobbet någon gång under året som föregick studien. Även om bara 20% av de svenska respondenterna uppger att de har anmält hat- eller diskriminerande incidenter som hänt dem till polisen, är det bland de högsta talen i EU.

Annual review of the human rights situation of lesbian, gay, bisexual, trans and intersex people in Europe and Central Asia

ILGA Europe (2020), internationell civilsamhällesorganisation, 121 sidor, [tillgänglig här](#)

ILGA Europa är en fristående, ideell paraplyorganisation för HBTQI-föreningar i Europa och Centralasien. Rapporten är organisationens årsrapport över mänskliga rättighetssituationen för HBTQI-personer i Europa och Centralasien. Rapporten ger en inblick i relevanta händelser kopplade till HBTQI-området under året på nationell, regional och internationell nivå, samt

skildrar utvecklingar och trender kring människorättssituationen för HBTQI-personer. Rapporten syftar till att fungera som underlag för förbättrade policys, samt för att stärka samarbete mellan regeringar och HBTQI-civilsamhället. Statistiken som sammanställs i rapporten går att bryta ner på respektive land.

Rapporten visar att incidenter av hets mot folkgrupp ökat i regionerna, ofta i form av anti-HBTQI-retorik från offentliga personer som politiska och religiösa ledare. Det rapporteras även om en ökning av anti-HBTQI- och nynazistiska protester i offentliga utrymmen, och ökat antal fysiska attacker mot HBTQI-personer. Andra utvecklingar som förbud mot sammankomster och förföljelse av deltagare i Pride-parader bidrar till väsentligt försämrade trygghet för HBTQI-personer. Rapporten visar att asylsökande HBTQI-personer till stor del misstros av asylprövande myndigheter, och placeras på boenden som inte tar hänsyn till att de är HBTQI-personer. Situationen för regnbågsfamiljer i asylprocesser fortsätter vara ett problem i regionen.

Rapporten visar att frågan om kroppslig integritet för intersex-personer fortsätter att bli mer framträdande på regeringars och institutioners politiska agenda.

Rapporten innehåller även ett antal rekommendationer till varje land som innefattas av studien, med syfte att förbättra den juridiska och politiska situationen för HBTQI-personer i det specifika landet. Sverige rankas som plats nummer 11 av totalt 49 länder i Europa vad gäller situationen för HBTQI-personer. I Sveriges fall rekommenderar ILGA Europe att följande fem förändringar görs:

- Utveckla ett juridiskt ramverk som möjliggör att laglig könstillhörighet kan baseras på självidentifikation och som är fri från medicinska krav.
- Förbjud medicinska ingrepp på minderåriga intersex-personer eftersom det sällan är medicinskt nödvändigt och kan undvikas eller flyttas fram tills personen kan ge informerat samtycke.
- Inkludera hänvisningar som specifikt rör könskaraktäristik i antidiskrimineringslagstiftningen. Detta innebär att intersexpersoner tydligare skulle inkluderas i diskrimineringslagen. Könskaraktäristik är inte är någonting som syns, så som exempelvis könsuttryck, och därför behöver det nämnas tydligare i lagstiftning.
- Inför asyllagar som uttryckligen innehåller nämnande och erkännande av HBTQI-personer.
- Tillåt automatiskt erkännande av medförälder, så att barn som föds till par (oavsett partners sexuella läggning och/eller könsidentitet) inte ska stå inför några hinder från att lagligt från födseln erkännas till sina föräldrar.

Uppdrag att stärka förutsättningarna att skapa mötesplatser för unga hbtq-personer. Delrapport för regeringsuppdrag (A2019/01404/MRB)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, MUCF (2020), statlig myndighet, 56 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapporten är en delrapport från MUCF:s regeringsuppdrag att stärka förutsättningarna för att skapa mötesplatser för unga HBTQ-personer. Delrapporten innehåller en kunskapsöversikt, en kartläggning över identifierade mötesplatser för målgruppen samt intervjuer med sex mötesplatsaktörer från det offentliga och civilsamhället.

I kartläggningen har MUCF identifierat 50 verksamma mötesplatser för unga HBTQ-personer. Kartläggningen påvisar brister i den geografiska tillgängligheten. Detta innebär att det inte finns några mötesplatser alls för unga HBTQ-personer i stora delar av landet. Mötesplatser har identifierats i 15 av Sveriges 21 län och i 34 av Sveriges 290 kommuner. 29, alltså över hälften av de befintliga mötesplatserna för unga HBTQ-personer finns i storstadsområdena. Myndigheten har inte lyckats identifiera någon mötesplats för unga HBTQ-personer i en landsbygdskommun. Rapporten visar att mötesplatserna för unga HBTQ-personer drivs i ungefär lika stor utsträckning av offentliga aktörer som civilsamhällesaktörer. Endast fyra drivs i samverkan mellan det offentliga och civilsamhället. Av de 50 mötesplatserna är 34 separatistiska, det vill säga, vänder sig endast till personer som identifierar sig som HBTQ-personer.

I de genomförda intervjuerna framkommer det att de flesta mötesplatsernas verksamhet och aktiviteter liknar traditionella fritidsgårdar. En trygg atmosfär och att deltagarna har tillit till mötesplatsen och ledarna nämns som särskilt centralt för verksamheterna. För att kunna se till detta behöver personalen i dessa verksamheter ha kompetens om HBTQ-frågor och om psykisk ohälsa. Framförallt har psykisk ohälsa bland gruppen unga HBTQ-personer varit ett framträdande tema under intervjuerna. Det stöd som mötesplatserna främst efterfrågar för att kunna stärka förutsättningarna för verksamheten är finansiering och kompetensutveckling inom HBTQ och psykisk ohälsa. Det finns även behov av stöd gällande samverkan mellan det offentliga och civilsamhället.

Rapporten förordar ytterligare insamling av kunskap om unga HBTQ-personers livsvillkor och deras fritid utifrån identifierade kunskapsluckor. Dessutom föreslår rapporten att en samverkansmodell som ska stärka förutsättningarna för olika mötesplatsaktörer att skapa trygga mötesplatser för unga HBTQ-personer tas fram. MUCF föreslår att myndigheten själv står för båda insatserna. Vidare nämns inrättandet av ett särskilt projektbidrag som något som kan stärka förutsättningarna för befintliga och nya mötesplatser, samt att olika former av kompetensutvecklingsinsatser om HBTQ-frågor och psykisk ohälsa behöver tas fram och genomföras för olika aktörer inom den öppna fritidsverksamheten.

Utvecklingen av diagnosen könsdysfori

Socialstyrelsen (2020), statlig myndighet, 11 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapporten är en kartläggning av den diagnostiserade könsdysforins förekomst och utveckling i befolkningen. I kartläggningen beaktas samtidiga psykiatriska diagnoser, självskadebeteende (inklusive suicidförsök) och dödlighet i suicid bland personer med könsdysfori. Rapporten riktar sig i första hand till professioner som möter personer med könsdysfori.

Rapporten definierar könsdysfori som när en person har en uttalad upplevelse av att könsidentiteten inte stämmer överens med det kön som registrerades vid födseln. Upplevelsen medför ofta ett lidande. Rapporten visar att diagnostiserad könsdysfori ökar och har ökat i befolkningen, framförallt det senaste decenniet, och framförallt bland barn och unga vuxna, där andelen nya fall bland unga 13–17 år med registrerat kön kvinna vid födseln har ökat mest. Rapporten fastslår att ökningen av nya fall kommer att medföra en ökande förekomst av personer med könsdysfori. Denna utveckling kommer att ställa krav på att hälso- och sjukvården är rustad för utredning och behandling. Behandlingen kan dessutom vara livslång vilket, medför att personer med könsdysfori behöver stöd från hälso- och sjukvården under långa perioder.

Rapporten visar att personer med könsdysfori, särskilt unga, har högre förekomst av samtidiga psykiatriska diagnoser, självskadebeteende eller suicidförsök jämfört med övriga befolkningen. Rapporten fastslår att samtidiga psykiatriska diagnoser bland personer med könsdysfori därför är en faktor som behöver beaktas närmare under utredning.

Dödlighet i suicid är också högre bland personer med könsdysfori i jämförelse med övriga befolkningen. Samtidigt har personer med könsdysfori, som begår suicid, en mycket hög förekomst av samtidiga allvarliga psykiatriska diagnoser som bland andra substansmissbruk, schizofreni och bipolär sjukdom, vilket i sig innebär kraftigt förhöjda risker för suicid. Därför, menar rapporten, går det inte att utröna i vilken mån könsdysfori ensamt kan bidra till suicid, eftersom dessa psykiatriska diagnoser ingår som en del i vad som föregår suicid.

Trans och idrott – Ingen ska lämnas utanför

RFSL (2020), civilsamhällesorganisation, 196 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapporten behandlar övergripande trans i den svenska idrottens kontext. Rapporten syftar delvis till att inspirera fler transpersoner att idrotta, men framförallt förse idrottssverige med kunskap om trans, och tips på hur de kan påbörja och förbättra sitt arbete med inkluderings- och antidiskrimineringsarbete. Rapporten är delad i tre delar, där den första, *Transpersoners hälsa och levnadsvillkor*, är ett kunskapshöjande avsnitt. Den andra delen, *Idrottens betydelse*, behandlar idrott relaterat till olika maktordningar som kön och genus. Det tredje avsnittet heter *Erfarenheter, fakta och tips* och bygger på 10 djupintervjuer med personer med

transerfarenhet samt RFSL:s idrottsenkät 2019 som besvarades av 110 personer. Avsnittet innehåller vägledning, goda exempel, inspiration samt begreppsförklaringar.

Rapporten visar att idrottens syn på kropp och fysik gör att många valt bort idrott. Det blir väldigt tydligt att slentrianmässig könsuppdelning baserad på kroppar och personnummer, utan alternativ, utesluter idrottare med transerfarenhet. I princip alla respondenter uppger att de har ett problematiskt förhållande till omklädningsrum. Rapporten fastslår att även om idrottsföreningar själva sällan utformar eller äger de lokaler de vistas i, måste denna problematik beaktas i dialog och samarbete med lokalförvaltare. Många som har deltagit i idrott vittnar om att de upplevt utanförskap och otrygghet.

Vidare visar rapporten att förebilder är viktiga, eftersom de visar på möjligheter. Det finns få öppna transpersoner inom idrotten och några av de mest omskrivna svenska idrottarna har i samband med att de kommit ut som trans också avslutat sina elitsatsningar. Det visar enligt rapporten på att det är svårt att vara idrottare och transperson.

Idrott är dock inte enbart förknippat med otrygghet och utanförskap. Inom vissa idrotter har man inte bara lyckats skapa en välkomnande miljö utan också en miljö som upplevs som en slags frizon: en trygg plats där man skapar sociala band och får möjlighet att utvecklas och stärkas i sin identitet. Överlag hävdar rapporten att queera frizoner för idrottare med transerfarenhet lättare uppstår i nyare, mindre traditionella, idrotter – idrotter där tävling inte anses vara det yttersta syftet med verksamheten. Roller derby, ridsport och skateboarding nämns som exempel.

Rapporten mynnar ut i 14 rekommendationer till idrottsföreningar och uppmanar idrotten i stort att undersöka möjligheten att göra indelningar som inte baseras på kön för samtliga åldrar och kategorier. RFSL vill särskilt att idrottsutövande barn ska ha rätt att delta i en verksamhet i enlighet med dennes önskan oavsett vilket kön som tilldelats barnet vid födseln.

Attacker och tystnad – en rapport om hotet mot hbtq- och srhr-frågor

RFSU (2020), civilsamhällesorganisation, 81 sidor, [tillgänglig här](#)

RFSU deklarerar i rapportens inledning att de högerextrema och nationalistiska rörelserna utgör ett av de allra främsta hoten mot människors rätt till sin kropp och sin sexualitet. Därtill menar de att detta hot blir alltför dåligt belyst i den allmänna debatten. Därför är syftet med rapporten att öka kännedomen om den utveckling som sker, internationellt och nationellt, genom att ge en övergripande bild över svenska partiers agerande lokalt i frågor som rör HBTQI-politik och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (srhr). Rapporten hävdar att det troligtvis är många som, liksom RFSU själva, kommer att bli förvånade över rapportens resultat. Rapporten är en sammanställning av den politiska aktiviteten (motioner, medborgarförslag, utdrag från sammanträdesprotokoll från kommunstyrelser, kommunfullmäktige och nämnder, samt ståndpunkter presenterade på partiernas hemsidor) på det sexualpolitiska området år 2019.

Rapporten visar att i 140 av Sveriges 290 kommuner förekom det under år 2019 politisk aktivitet kopplad till srhr-frågor. I det granskade materialet förekom politisk aktivitet kopplad till srhr 321 gånger, och det händer oftare i storstadskommuner. De frågor inom ämnesområdet som engagerar mest runtom i landet är arbete för att motverka hedersrelaterat våld- och förtryck, jämställdhetsarbete, HBTQ-certifiering och bidrag och stöd till föreningar verksamma inom srhr-området.

Resultatet visar tydligt att Sverigedemokraterna är det parti som är mest engagerat i srhr-frågor. Engagemanget är nästan dubbelt så stort som Vänsterpartiets, som är det näst mest engagerade politiska partiet. En tredjedel av all politisk aktivitet som kan knytas till ett specifikt parti i materialet är kopplad till Sverigedemokraterna. Partiet är mycket aktivt inom dessa frågor, såväl med egna motioner som reservationer till av andra politiska partier föreslagna beslut. Vänsterpartiet är det näst mest aktiva partiet. Genomgående har de båda partierna rakt motsatt inställning till frågorna. Vänsterpartiet lyfter exempelvis fram HBTQ-frågor, genus- och jämställdhetsfrågor. Detta är förslag som Sverigedemokraterna vid flera tillfällen har motsatt sig, exempelvis när det gäller HBTQ-certifiering och genuspedagogik. Medan Sverigedemokraterna aktivt vill minska stöd till föreningar som är verksamma inom srhr-området, vill Vänsterpartiet öka stödet.

De frågor som har föranlett mest lokalpolitisk aktivitet från Sverigedemokraterna är genuspedagogik i förskolan, frågor kopplade till ett hedersbegrepp, bidrag till föreningar, HBTQ-kompetens/certifiering, regnbågsflaggan, Pride, aborter och slöjförbud. I frågor som slöjförbud, aborter och genuspedagogik i förskolan är Sverigedemokraterna i det närmaste helt dominerande när det gäller lokalpolitisk aktivitet.

I oktober 2019 ändrade sig Sverigedemokraterna återigen i abortfrågan och ställde sig bakom den rådande lagstiftningen. En uppenbar förklaring till att Sverigedemokraterna lokalt har engagerat sig i abortfrågor är alltså att partiet under de första 30 åren har verkat för en ny lagstiftning med skärpta abortkrav och det var först i slutet av 2019 som partiet ändrade uppfattning.

Halvering av statsanslag 2:4 – En konsekvensanalys

RFSL (2020), civilsamhällesorganisation, 40 sidor, [tillgänglig här](#)

Mellan åren 2006 – 2016 var anslagen för hivprevention konstant. Därefter genomfördes en halvering av anslaget. Rapportens syfte är att belysa hur arbetet med hiv-prevention påverkats av halveringen av statsanslaget som genomfördes år 2017, och vilka konsekvenser det lett till. Rapporten är baserad på intervjuer med aktörer som jobbar med frågor relaterade till hiv-prevention inom frivilligorganisationer och regioner.

Rapporten menar att halveringen av anslaget, som först presenterades i höstbudgeten 2016, kom mycket plötsligt. Regeringen anförde i budgetpropositionen att regionerna har ett lagligt reglerat ansvar att förebygga smittsamma sjukdomar och att anslaget bör inriktas på att stödja

ideella organisationers hiv-preventiva arbete på lokal, regional och nationell nivå. Anslagen till regioner och kommuner kapades helt. Även Folkhälsomyndigheten fick drastiskt minskade anslag.

Rapporten fastslår att neddragningen av statsanslaget och omläggningen av bidragen har lett till en rad konsekvenser. En slutsats som dras är att regionerna har uppfattat halveringen av anslagen som en tydlig signal om att regeringen inte längre prioriterar hiv-prevention och sexuell hälsa, vilket i sin tur lett till att regionerna generellt sänkt sin ambitionsnivå kring arbetet med sexuell hälsa. Antalet personer per år som får en hiv-diagnos har inte minskat. Dessutom ökar fall av gonorré och syfilis kraftigt, framför allt bland män som har sex med män.

Rapporten visar att de regioner och kommuner som intervjuats har hanterat neddragningen av statsbidraget på olika sätt. Vissa regioner har gått in med egna medel för att till viss del ersätta den förlorade inkomsten, medan andra regioner låtit arbetet upphöra helt. Det har resulterat i en ojämlikhet över landet gällande tillgång till hiv-prevention för medborgarna. Rapporten framhåller att detta är problematiskt. Rapporten beskriver vidare att det finns en oro inom regionerna att fokus för hiv-prevention och specifik hiv-prevention för nyckelgrupper kan komma att urvattnas. I vissa regioner saknas frivilligorganisationer med kapacitet att själva bedriva hiv-prevention, vilket innebär att det i dessa regioner numera alltså helt saknas hiv-preventiva insatser eftersom regionen inte längre bedriver hiv-preventiv verksamhet.

Vidare påvisas att kontakten mellan regionerna och frivilligsektorn har minskat rörande frågorna, om än i olika omfattning i olika delar av landet. Vissa regioner tar fortsättningsvis ansvar att vara en samlande kraft för både den offentliga sektorn och frivilligsektorn lokalt gällande hiv-prevention, medan andra saknar denna kapacitet eller anser att det inte är regionens ansvar. Samverkan kring hiv-prevention mellan de olika regionerna över landet har också minskat.

Mot bakgrund av ovan nämnda nedprioriteringar på regional och kommunal nivå gällande hiv-prevention uttrycker RFSL i rapporten att det finns ett stort behov av en folkhälsolag som tydliggör ansvaret för folkhälsoarbetet hos stat, kommuner och regioner. Rapporten mynnar ut i sex förslag på åtgärder, däribland att regeringen bör tillsätta en utredning med syfte att instifta en folkhälsolag i Sverige, samt en utvärdering för att se över hivpreventionen och tillgång till testning i hela Sverige. Vidare föreslås att varje region ska ha en enhet ansvarig för hiv-prevention i regionen.

HBTQI-undersökning

West Pride (2020), civilsamhällesorganisation, 25 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapporten, som bygger på enkäter med allmänheten från 15 år och uppåt, är en rikstäckande undersökning som fokuserar på HBTQI-personers livssituation. Det totala antalet svarande var

1068, varav 265 svarande identifierar sig som HBTQ-personer. Studien jämför uppfattningen hos HBTQI-personer och allmänheten om frågor som HBTQI-personers trygghet, hatbrott, diskriminering, inkludering och kunskap om HBTQI. Svaren är redovisade i olika teman, där andelar svarande mäts ut i procentsatser. Rapporten innehåller inga förslag på insatser.

Rapporten visar att var tredje person ur HBTQI-gruppen undviker att vistas på vissa platser för att de känner sig otrygga. Vidare upplever en fjärdedel av de svarande HBTQI-personerna att de diskrimineras för sin sexuella läggning. När man specifikt frågar om diskriminering på vissa platser uppger högst andel ur HBTQI-gruppen att diskriminering förekommer i skolan.

Vidare visar rapporten att endast en tredjedel ur både allmänheten och HBTQI-gruppen upplever att det arbetas aktivt på arbetsplatsen/skolan/idrottsföreningen för att motverka diskriminering av HBTQI-personer. Nära hälften av allmänheten vet inte om det finns någon uttalad policy för att motverka diskriminering av HBTQI-personer på deras arbetsplats, skola eller idrottsföreningen.

Skolan är den miljö där högst andel av allmänheten uppger att de anser att HBTQI-frågor lyfts för lite. Här upplever 3 av 10 av allmänheten att frågan lyfts för lite, medan hälften av de svarande ur HBTQI-gruppen upplever att frågan lyfts för lite i såväl skola som på arbetsplatsen. Endast 1 av 10 svarar att de haft utbildning i HBTQI-frågor på sin arbetsplats, skola eller idrottsförening. En tredjedel av allmänheten och över hälften ur HBTQI-gruppen svarar att de skulle haft nytta av en sådan utbildning i skolan. Avslutningsvis visar rapporten att 27% av allmänheten och 64% ur HBTQI-gruppen tycker att Sverige ska införa ett tredje juridiskt kön.

Temaområde: HBTQ – Migration

Under detta område presenteras tre rapporter. Av dessa är samtliga skrivna av civilsamhällesorganisationer. Rapporterna behandlar svenska asylmyndigheters hantering av asylsökande hbtqi-personer, samt asylsökande hbtqi-personers egna erfarenheter. De kursiverade underrubrikerna är rapporternas titlar.

Attention detention – Situationen för hbtq-ungdomar i Migrationsverkets förvar
RFSL Ungdom (2020), civilsamhällesorganisation, 22 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapporten är en intervjustudie som behandlar och belyser situationen för HBTQ-ungdomar i Migrationsverkets förvar. Rapporten innehåller en sammanställning av erfarenheter från Newcomers Youths juridiska rådgivning, intervjuer med tre HBTQ-ungdomar som har erfarenhet av att sitta i försvar samt intervjuer med två representanter från Migrationsverket. I rapporten hittas analyser och rekommendation för skademinimering inom förvarsverksamheten. Rapporten är uppdelad utifrån två teman kopplat till HBTQ-ungdomars situation på förvaren; trygghet och säkerhet respektive bemötande.

Rapportens resultat visar att många HBTQ-personer är rädda att det ska komma fram till andra personer på förvaren att de är HBTQ-personer. Detta pekas ut som den största oron kopplad till trygghet och säkerhet. Förvarstagna personer har också rätt till ett offentligt biträde som kan företräda dem. I det skedet är det många förvarstagna som påtalar för sitt offentliga biträde att de har asylskäl som de tidigare inte nämnt, och därför behöver skriva en anmälan om verkställighetshinder. Detta är dock inget som det offentliga biträdet erhåller ersättning för, varför den förvarstagne kan behöva hjälp att hitta en annan jurist eller advokat som kan tänka sig att göra det utan ersättning. Här visar rapporten att personalen på förvaren sällan är behjälpliga med att ta fram information om var de kan hitta en annan jurist, med hänvisning till att de inte ska stötta personen i dennes asylärende. Det finns heller inga riktlinjer för vilken typ av information som personalen på förvaren ska vara behjälpliga med att ta fram i relation till HBTQ.

Rapporten visar dock att det på nästan alla förvar finns medarbetare i den operativa verksamheten som har extra ansvar för HBTQ-frågor och perspektiv. Detta uppdrag är dock inte formaliserat, utan har dykt upp eftersom det finns ett behov. Det har ofta varit fråga om personal som redan är kunniga och insatta i HBTQ-frågor och därför har fått ansvar för detta i den operativa verksamheten.

Rapporten visar också att Migrationsverkets organisation påverkar samordningen och arbetet med HBTQ-frågor inom verksamheten. Myndigheten ska omorganiseras i hög grad under en kort period. Härutöver är Migrationsverket en myndighet som i hög grad påverkas av politisk vilja - migrationsområdet är ett politiskt profilmråde, både nationellt och internationellt. Förutom omorganiseringar med korta intervaller så byts även personalen ut på grund av bland annat budgetförändringar och antalet asylsökande som kommer till Sverige.

Slutsatsen av denna studie är att antalet omorganiseringar och personalomsättning påverkar hur samordning och etablerandet av fungerande rutiner kring HBTQ-frågor fungerar i praktiken. I dagsläget finns ingen formaliserad ansvarspost för HBTQ-frågor på förvaren. Rapporten avslutas med rekommendationen att etablera en sådan roll, eftersom den uppenbarligen behövs och så att personer som innehar rollen ska få ytterligare utbildning och tid för sitt uppdrag. Det rekommenderas vidare att hanteringen av, samt rutiner som rör HBTQ-personer som sitter i förvar ska vara lika, oavsett vilket förvar det gäller. Därför menar RFSL att det framgent bör skapas en tydligare struktur för hur de olika förvaren samverkar kring dessa frågor. Vidare rekommenderas att Migrationsverket upprättar tydligare strukturer för att ge information vid inskrivning för att bättre kunna identifiera behov baserade på könsidentitet eller sexuell läggning, kontinuerligt utbildar förvarspersonalen i HBTQ-frågor med fokus på hur verkligheten ser ut i den operativa verksamheten. RFSL rekommenderar även att Migrationsverket upprättar trygga avdelningar där HBTQ-personer kan placeras om de vill.

Jag vill vara fri! – En rättslig granskning av HBTQI-ungdomars asylärenden och nio berättelser om Sverige

Politidis Palm & Naji (2020), Newcomers Youth, RFSL ungdom, civilsamhällesorganisation, 58 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapporten fokuserar på unga HBTQI-personer som söker asyl i Sveriges egna upplevelser av processen. Detta görs genom intervjuer med 9 unga HBTQI-personer och granskning av 29 ärenden kombinerat med en rättslig studie av hur tillförlitlighetsbedömningarna egentligen går till under asylprocessen. Syftet med rapporten är att belysa situationen för Newcomers Youths målgrupp, RFSL ungdomsverksamhet för HBTQI-ungdomar som har erfarenheter av att söka asyl, samt att ständigt ifrågasätta hur rättssäkerheten kan tryggas, i synnerhet för de mest utsatta och sårbara grupperna bland asylsökande. Skillnaden mellan HBTQI-ärenden och andra typer av asylärenden är att huvudfokus i bedömningen ofta ligger i huruvida personen tillhör gruppen HBTQ-personer eller inte, då detta ofta är en central faktor i personens behov av skydd.

Rapportens resultat visar att de vanligaste kriterier som Migrationsverket använder i tillförlitlighets- och trovärdighetsbedömningar rörande HBTQ-personer är nivå av detaljrikedom, konstanskriteriet (att berättelsen inte innehåller alltför motstridiga uppgifter), allmän trovärdighet som påverkar tillförlitligheten samt realismkriteriet (hur förhåller sig utsagan till externa uppgifter som kan bekräftas av till exempel landinformation och hur rimlig är utsagan i sig).

Rapporten menar att den granskade typen av ärenden, där inre processer och identitetsresor ska redogöras för utifrån dessa kriterier, är problematisk utifrån ett normkritiskt perspektiv. Vidare fastslår rapporten att användandet av detaljkriteriet där känslprocesser ska bevisvärderas bör utvärderas noggrant, likaså tillämpandet av konstanskriteriet. Kriteriet om allmän trovärdighet rekommenderas inte som tillförlitlighetskriterium då det inte anses rättssäkert och bör därför inte tillämpas när det gäller bevisvärdering av HBTQI-personers asylskäl, i synnerhet inte bevisvärdering av tillhörighet till gruppen HBTQI-personer. Realismkriteriet förklaras också vara ett svårdefinierat kriterium som i högre grad än kriteriet om allmän trovärdighet, detaljkriteriet och konstanskriteriet förutsätter och reproducerar bilden av vem som ska anses vara en "genuin" HBTQ-person och vem som faller utanför. Slutsatsen av denna granskning, trots försiktighet för större generaliseringar, är att realismkriteriet inte är lämpligt – i synnerhet i relation till ärendetyper där känslprocesser ska bevisvärderas, till exempel HBTQI-ärenden.

Rapporten avslutas med att efterlysa framtida forskning. Därefter följer ett antal rekommendationer till Migrationsverket och migrationsdomstolarna. Migrationsverket rekommenderas inkludera intersexpersoner och intersexperspektiv i arbetet med HBTQ-frågor. Vidare rekommenderas att man utvärderar tillämpningen av detaljrikedomskriteriet och konstanskriteriet i HBTQ-ärenden samt andra ärenden där inre processer och identitetsresor ska redogöras för och reflekteras kring. Dessutom rekommenderas

Migrationsverket och migrationsdomstolarna att frångå tillämpandet av kriteriet om allmän trovärdighet samt realismkriteriet inom ramen för tillförlitlighetsbedömningen i HBTQ-ärenden.

Avslagsmotiveringar i HBTQI-asylärenden – En rättsutredning av Migrationsverkets, migrationsdomstolarnas och Migrationsöverdomstolens prövning av sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck

Gröndahl (2020), RFSL, 172 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapporten är en förkortad version av RFSL:s rättsutredning av Migrationsverkets, migrationsdomstolarnas och Migrationsöverdomstolens prövning i ärenden som rör sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck. Rapporten konstaterar att alltför många avslag på asylansökningar från skyddsbehövande HBTQI-personer beror på en felaktig rättstillämpning då de asylprövande myndigheterna på ett systematiskt sätt gör felaktiga trovärdighetsbedömningar.

Rapportens syfte är att bidra till kunskapsområdet om HBTQI-asylsökande som sådant, och till en mer rättssäker asylprövning av HBTQI-asylärenden. Rättsutredningen genomförs med en rättsdogmatisk metod, vilket innebär att utredningens utgångspunkt är rättskällor, lagtext, praxis, förarbeten och doktrin. Rättsutredningens slutsatser får stöd av aktuell och relevant juridisk forskning från andra EU-länder och länder utanför EU som använder samma eller liknande utredningsmetoder som Sverige i HBTQI-asylärenden.

Rapportens resultat visar att Sverige systematiskt genomför felaktiga rättstillämpningar inom det givna området. Rapporten visar att migrationsmyndigheterna utgår från vanliga och stereotypa föreställningar om och förväntningar på HBTQI-personer, vilka ofta får avgörande betydelse för huruvida asylsökanden anses vara trovärdig angående sin sexuella läggning, könsidentitet och/eller könsuttryck. Vidare visar resultatet att det råder genomgående brist på enhetlighet i prövningarna och bedömningarna av HBTQI-ärenden, vilket innebär att vissa asylsökande HBTQI-personer beviljas flyktingstatus medan andra, i lika stort behov av skydd, får avslag och utvisas till länder där HBTQI-personer utsätts för förföljelse. Kraven Migrationsverket och migrationsdomstolarna ställer i HBTQI-ärenden förutsätter att alla HBTQI-personer har vissa unika och universellt gemensamma erfarenheter, vilket naturligtvis inte stämmer. Dessa krav tycks dessutom baseras på västerländsk HBTQI-terminologi och västerländsk förståelse av sexualitet och kön.

Rättsutredningen visar att migrationsmyndigheternas krav rörande HBTQI-personer saknar stöd i Utlänningslagen och dess förarbeten. Kraven strider vidare mot Migrationsverkets rättsliga ställningstagande i frågan, UNHCR:s riktlinjer och EU-rätten. Rapporten avslutas med 17 rekommendationer till asylprövande myndigheter som alla syftar till att förbättra situationen för HBTQI-personer i asylprocesser genom att säkerställa att existerande gällande rätt följs och tillämpas på ett korrekt och enhetligt sätt i alla led. Rekommendationerna

fokuserar i huvudsak på att förändra migrationsmyndigheternas arbete. Där ingår rekommendationer för att komma till rätta med brist på enhetlighet som präglar bedömning av asylsökande hbtqi-personer, men även arbete för att förändra föreställningar om sexuell läggning och könsidentitet; som att kräva att den asylsökande känt stigma och skam kring sin identitet. Migrationsmyndigheterna uppmanas också att förändra fokus, från att fokusera på den sökandes känsloliv och inreprocesser och förvänta sig särskilda sådana.

Temaområde: Högerextremism

Under detta område presenteras sex rapporter. Av dessa är två rapporter skrivna av myndigheter. En rapport är skriven av tyska utrikesdepartementet, en av Försvarshögskolan, och de övriga två av civilsamhällesorganisationer. Rapporterna fokuserar på våldsbejakande högerextremistiska rörelser, dess organisation och förekomsten av dessa i Sverige. De kursiverade underrubrikerna är rapporternas titlar.

Säkerhetspolisens årsbok 2019

Säkerhetspolisen, Säpo (2020), statlig myndighet, 74 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapporten innehåller bland annat en överblick av det gångna året (2019); exempel på och övergripande information om säkerhetspolisens arbete, främmande makter och olika typer av hot mot Sveriges säkerhet. Rapporten visar att Sveriges säkerhetspolitiska läge har försämrats och att utvecklingen i omvärlden präglas av en tilltagande kraftmätning mellan stormakter där internationella normer och samarbeten försvagas. Oförutsägbarheten har ökat och främmande makt agerar allt oftare precis på gränsen till väpnad konflikt.

Vidare fastslår rapporten att det inom de våldsbejakande extremistiska miljöerna finns individer som systematiskt använder våld, hot och trakasserier mot politiker, andra samhällsföreträdare och minoritetsgrupper. Utvecklingen har inneburit att fler personer idag finns i extremistmiljöernas utkant och som upplevs sympatisera med extremistmiljöernas ideologier. Detta innebär i sin tur att det finns en grogrund för rekrytering och tillväxt. Det påverkar det långsiktiga hotet mot Sveriges demokrati och säkerhet.

Under 2019 har den våldsbejakande högerextremistiska miljön attraherat fler personer än tidigare. Dessutom har antalet terrorattentat i västvärlden utförda av våldsbejakande högerextremister ökat, medan antalet våldsbejakande islamistiskt motiverade terrorattentat har minskat från en tidigare hög nivå. Merparten av dessa attentat har utförts av ensamagerande gärningspersoner och i många fall har de radikaliserats på egen hand genom att ta del av våldsbejakande propaganda på internet och i sociala medier.

Rapporten konstaterar också att den våldsbejakande högerextremistiska värdegrunden består av betydligt mer än rasism och främlingsfientlighet. Den rymmer även till exempel nationalism, HBTQ-motstånd och kvinnoförakt. Dessutom understryker rapporten betydelsen

av internet för de våldsbejakande extremistiska miljöerna. Online-plattformar gör det mycket lätt att hitta likasinnade att kommunicera med och har bidragit till en utveckling från maskerade och dolda aktörer – till synliga och stolta.

Vidare visar rapporten att hotet från extremistmiljöerna är tudelat och kräver ett tudelat fokus. Dels behöver Säpo fokusera på att minimera risken för attentat. Men hotet mot demokratin består av mer än terrorattentat och grova våldsbrott. Säkerhetspolisen har uppmärksammat hur de våldsbejakande extremistmiljöerna inriktar sig på att använda systematiskt våld, hot och trakasserier eller brott som var för sig inte behöver betraktas som grova, för att avskaffa eller ändra det demokratiska styrelseskicket. Utvecklingen där fler upplevs sympatisera med extremistmiljöernas ideologi gör att det finns en grogrund för rekrytering, och tillväxten påverkar det långsiktiga hotet mot demokratin. Därför är det nödvändigt att ha fokus på både det kortsiktiga och det långsiktiga hotet samtidigt. Rapporten menar att för att samhället ska kunna motverka denna utveckling behövs ökad kunskap om hur extremism fungerar.

Violent Right-Wing Extremism and Terrorism – Transnational Connectivity, Definitions, Incidents, Structures and Countermeasures

German Federal Foreign Office (2020), Tysklands utrikesdepartement, 158 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapporten fokuserar på uppgången och utvecklingen av det som definieras som våldsamma högerextremistiska rörelser och analyserar dessa rörelsernas växande transnationella kopplingar mellan åren 2015–2020. Studien fokuserar på sex länder där de nationella högerextrema miljöerna är representerade och aktiva.¹³ Rapporten innehåller också ett stycke där respektive land som ingått i studien analyseras.

Rapportens resultat visar att de transnationella kopplingarna mellan våldsamma högerextremistiska rörelser har stärkts över tid. Transnationellt orienterade våldsamma högerextremister menar att "den vita rasen" bara kan räddas om alla våldsamma högerextremister jobbar och kämpar tillsammans. Utvecklingen mot en transnationell rörelse stärks ytterligare av gemensamma resmönster, där våldsamma högerextremister kommer samman på samma politiska event som demonstrationer, musikfestivaler och sportarrangemang (särskilt MMA-tävlingar). Sådana möten medger att olika våldsamma högerextremistiska grupperingar knyter kontakter med varandra och bildar nätverk. Event av denna typ möjliggör även för våldsamma högerextremister att rekrytera nya personer till deras organisationer, som kan ha besökt eventen på grund av sitt musik- eller sportintresse.

Rapporten sammanfattas även med uppslag och tankar kring åtgärder de sex länderna som studien berör kan ta till eller betänka i arbetet med att bekämpa de våldsamma högerextremistiska rörelserna. I den Sverigespecifika delen av rapporten finns analys av den svenska kontexten och förståelsen av våldsamma högerextremistiska rörelser. Specifikt omnämns också NMR¹⁴ som den dominerande organisationen inom den nationella rörelsen. Rapporten visar också att aktiviteten inom den svenska våldsamma högerextremismen ökade signifikant mellan 2015 och 2018. Däri finns också kartläggningar över NMR:s och andra aktörers finansiering, transnationella kopplingar och aktiviteter under studiens tidsperiod. Vidare nämns att antalet kvinnliga deltagare ökat under de senaste decennierna. De är dock fortfarande i klar minoritet. Ideologisk anti-feminism menas vara central för just den svenska våldsamma högerextremistiska rörelsen. Denna karakteriseras av extrema former av nationalism som insisterar på en "rasren" nation, ett synsätt där kvinnors främsta uppgift är att vara instrument för rasbaserad reproduktion.

¹³ Finland, Frankrike, Tyskland, Sverige, Storbritannien och USA,

¹⁴ Nordiska motståndsrörelsen, notera att rapporten genomgående kallar organisationen för NRM (sic)

Från Nordiska motståndsrörelsen till alternativhögern - En studie om den svenska radikalnationalistiska miljön.

Ranstorp & Ahlin (2020), Försvarshögskolan, 485 sidor, [tillgänglig här](#)

Försvarshögskolan fick i december 2018 i uppdrag av Brå att genomföra en lägesbeskrivning av hur påverkan och hot mot det demokratiska samhället från högerextremism/vit makt samt omgivande miljöer manifesteras i Sverige på lokal nivå. Rapporten är resultatet av det uppdraget och innehåller 12 individuella kapitel av olika författare med kunskap om radikalnationalism. Studien syftar till att ge en samlad helhetsbild av den svenska radikalnationalistiska miljön; de olika ideologiska inriktningarna, organisationernas nationella- och internationella relationer samt påverkan på Sverige. Rapporten hävdar att det är första gången som Nordiska motståndsrörelsen (NMR) som organisation belyses på djupet i forskning, och första gången som den svenska alternativhögern och dess relationer till andra radikalnationalistiska element inom och utom Sverige beskrivs i en akademisk kontext.

Rapporten använder olika metoder för sina analyser, då samtliga kapitel skrivits av olika personer. Till kapitel 6 har författaren intervjuat 22 individer, fördelat på 18 orter, som arbetat professionellt med frågorna inom polismyndigheten och kommuner. Övriga kapitel bygger på kvalitativa textanalyser som har gjorts på det material som NMR och alternativhögern själva har producerat i öppna forum. Övrigt material består av olika former av textkällor såsom akademisk litteratur, olika myndighetsrapporter samt även uppgifter i media och sociala medier.

Studien visar att den radikalnationalistiska miljön i Sverige existerar på en ideologisk skala, med olika organisationer och rörelser, och att dessa inte kan separeras. Tvärtom finns det återkommande kontaktytor genom nyckelfigurer som introducerar ideologisk litteratur, koncept och tankar till sina likasinnade. Ofta sker möten digitalt genom gästspel på varandras sociala media-kanaler. Studien visar också att i mångt och mycket delar också NMR och alternativhögern samma destruktiva narrativ. Gemensamma budskap från båda miljöerna centrerar i olika hög grad kring ras-separatism, konspiratoriska föreställningar om en stundande samhällskollaps samt om att "folket" och "kulturen" är på väg att utrotas av yttre fiender. Den yttre fienden förkroppsligas av utomeuropeisk invandring, som anses orkestreras av en "elit", denna i sin tur bestående av politiker, media samt "globalister".

Studien understryker vikten av att bredda synsättet på radikalnationalistiska miljöer, från att enbart fokusera på nazistiska organisationer till att även studera olika konstellationer och nätverk inom alternativhögern. Rapporteringen om enskilda händelser och organisationer ger en fragmentarisk bild av verkligheten. Betydligt mer fokus bör läggas på utvecklingen inom de radikalnationalistiska miljöerna i syfte att ta fram kunskap och adekvata motåtgärder, för att undvika att miljöerna framöver växer och därigenom utgör ett starkare hot mot enskilda individer, grupper och demokratin som sådan.

Helårsbedömning 2020 – Sammanfattning. Terrorhotet mot Sverige 2020

Säkerhetspolisen (2020), statlig myndighet, 4 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapporten är en helårsbedömning om terrorhotet mot Sverige 2020, baserad på den samlade tillgängliga informationen från Försvarets radioanstalt, militära underrättelsetjänsten och säkerhetsbedömningen. Det sammantagna terrorhotet mot Sverige utgör fortsatt ett förhöjt hot (3 av 5, där 1 innebär begränsat hot och 5 innebär mycket högt hot).

Årsbedömningen är att terrorattentatshotet under 2020 främst lär utgöras av islamistisk och högerextremistiskt motiverad terrorism. Rapporten redogör kort för de två miljöernas utveckling, deras respektive "anledningar" till terrorhot och troliga tillvägagångssätt för att begå terrorattentat. Rapporten konstaterar att det är troligt att ett fåtal individer från dessa miljöer kommer att utveckla både avsikt och förmåga att genomföra terrorattentat mot mål i Sverige under 2020.

Våldsbejakande islamistiska grupperingar förklaras på ett generellt plan förenas i ett förakt mot det öppna och demokratiska samhället, samt i intolerans mot dem som anses vara icke rättstroende. Rapporten visar att dagens våldsbejakande islamistiska miljö i Sverige består av mer eller mindre sammankopplade nätverk, samt fristående individer utspridda över hela landet. Den är dock framförallt koncentrerad till socialt utsatta områden i större och mellanstora städer.

Det totala antalet islamistiskt motiverade genomförda attentat i västvärlden har dock minskat under 2019. Den främsta förklaringen till nedgången förklaras vara att ISIS attraktionskraft avtagit, vilket medfört försämrade rekrytering. Den högerextremistiskt motiverade terrorismen har under 2019 däremot ökat i västvärlden. Den våldsbejakande högerextremistiska rörelsen i Sverige förenas på ett generellt plan i sin strävan efter ett etniskt homogent samhälle och ett styrelseskick baserat på etnicitet. Inom de våldsbejakande högerextrema miljöerna i Sverige talas det exempelvis i termer av kulturell och etnisk utrotning av svenskar, och det framställs som att det svenska folket håller på att fräntas sitt land samt att antalet etniska svenskar på sikt kommer att vara en minoritet i "sitt eget land". Interaktionen mellan individer via sociala medier medför att dessa åsikter finns allmänt tillgängliga och sprids snabbt, vilket troligen ger upphov till känslan att dessa tankar och idéer är expanderande och framgångsrika.

Rapporten konstaterar att samhällsutvecklingen i flera länder i väst tillsammans med de faktiskt utförda terrorattentaten med högextrema motiv i västvärlden under 2019 troligen har bidragit till en ökad medvetenhet om, och attraktion till, våldsbejakande högerextremistiska ideologier. Dessa attentat antas även möjligen ha sänkt tröskeln för våldsbejakande individer att gå från tanke till handling, och därmed fortsatt att bidra till radikaliserings av ytterligare individer. Rapporten bedömer att detta sammantaget möjligtvis kommer inspirera och bidra till att personer i Sverige utvecklar avsikt att begå terrorattentat mot upplevda motståndare.

En tsunami av hat – Rasism, konspirationsteorier och desinformation i coronakrisens spår

Stiftelsen Expo (2020), 30 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapporten är stiftelsen Expos analys av den globala extremhögerens förhållningssätt till covid-19 krisen och hur och om den samspelar med rasistisk ryktesspridning, konspirationsteorier och desinformation under det första halvåret av 2020. Rapporten använder sig av olika material till analysen, till stor del Expos egna artiklar, men också nyhetsartiklar från olika delar av världen.

Rapporten är uppdelad i fem kapitel och det sista av dem fokuserar på den svenska extremhögerens ageranden. Rapporten fokuserar på det Expo menar är de tydligaste och mest oroande trenderna. Syftet med rapporten är i linje med Expos huvudåtagande, att bevaka politisk extremism och rasistisk ryktesspridning utifrån ett antirasistiskt och demokratiskt perspektiv och få kunskap om rasistiska aktörers teorier och praktik.

Rapporten hävdar att utmaningar som samhället har att hantera på grund av coronakrisen är hotet mot människor och mot demokratin, som har potential att växa exponentiellt i tider av kris och desperation. EU:s säkerhetstjänst bedömer att krisen gynnar terrorbenägen extremism. I spåren av pandemin ökade rasism och hatbrott mot människor med asiatiskt ursprung runt om i världen och andra former av rasism, såsom antiziganism och islamofobi, har förvärrats i vissa länder.

Rapporten uppmärksammar även att den tilltagande spridningen av desinformation ofta riktar in sig på specifika minoriteter. Rapporten menar även att det syns en ökad spridning av konspirationsteorier och antisemitism och en mobilisering av antidemokratiska krafter. Undersökningar har visat att konspirationsteorier lättare får fäste bland socialt utsatta människor, som redan är särskilt sårbara för hälsokriser och vars redan låga tilltro till medier och institutioner riskerar minska ytterligare.

I kapitlet om den svenska extremhögerens förhållningssätt redogörs för hur miljön varit splittrad i sin syn på viruset, och hur olika aktörer har velat lite fram och tillbaka i relation till vilken hållning man har i frågan. Den svenska högerextrema rörelsen enas dock i att håna och vara skadeglada över de minoritetssvenskar som drabbats och att skylla exempelvis smittspridningen på invandrare.

Den rasideologiska miljön 2019 – Expos årliga sammanställning av den svenska rasideologiska miljöns aktiviteter

Finnsjö (red.) (2020), Stiftelsen Expo, 105 sidor, [tillgänglig här](#)

Rapporten är stiftelsen Expos årsrapport över den svenska rasideologiska miljöns aktiviteter under 2019. I årsrapporten kartläggs utvecklingen bland de mest extrema svenska radikal-nationalistiska grupperna. Rapporten visar på de senaste trenderna, beskriver organisa-

tionerna och redovisar data över dess aktiviteter för varje län och kommun under de tre senaste åren. Med aktivitet avses organisationernas yttre verksamhet som bedrivs så pass öppet att den är möjlig att dokumentera och kvantifiera.

Underlaget som rapporten utgår ifrån består av Expos egna kunskaper om den rasideologiska miljön och dess verksamhet, dels av beräkningar av miljöns aktivitet. Det rent kvantitativa underlaget, statistiken, är också Expos. Dokumenteringen av aktivitet utgår från både öppna källor och Expos egen research och uppges ske systematiskt för att verifiera att uppgifterna är riktiga samt för att upprätthålla jämförbarhet över tid.

Rapporten visar att antalet aktiviteter i den rasideologiska miljön minskade stort under 2019, för första gången sedan 2015. Detta antas i rapporten vara en följd av att Nordiska motståndsrörelsen (NMR) försvagats efter en intern splittring. Det totala antalet aktiviteter anses dock ändå vara relativt högt. Rapporten visar även att fler aktörer i miljön lyckats etablera sig i fastigheter och använder dem som baser för kontinuerlig verksamhet. Den rasideologiska miljön utvecklas i stort mot att bli mer heterogen, med fler aktörer som arbetar på olika sätt. Den grupp som dominerat miljön de senaste åren, NMR, har alltså fått ökad konkurrens. Den rasideologiska miljön fortsätter att utgöra ett säkerhetshot mot såväl enskilda individer som minoritetsgrupper samt mot demokratins grundläggande processer.